

MASTEROPPGAVE

Tittel: En ustoppelig endringsreise jorden rundt.

Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

Ditt navn: Marte Vesje-Lindrupsen

Dato: 15. november 2023

Studienavn: Barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap (0-3)

Avdeling for lærerutdanning

Fakultet/institutt: Høgskolen i Østfold

♥ Takk alle sammen!

Denne masteroppgaven er dedisert til mormor og mamma. Det at jeg noen gang skulle stå som forfatter bak en masteroppgave, har ikke vært noen selvfølge. Det at jeg nå er i mål, må jeg først takke disse to fantastiske kvinnene for, som har gitt meg styrke til å stå oppreist, selv når jeg vil gi opp. Jeg sender en skål til dere, da jeg vet dere er der ute ett sted.

Jeg vil så klart takke mannen min. Takk for at du er like eventyrlysten som meg. Takk for at du stiller irriterende spørsmål jeg ikke liker. Du har alltid en klem klar og er det beste menneske jeg vet om. Jeg elsker deg! Takk til sønnen min som liker å dra på eventyr like godt som mamma og pappa. Du har alltid noen støttende ord på lur når jeg er sliten av å skrive, og du har en syvende sans for når jeg trenger en pepsi max og litt latter. Du er en klok gutt som jeg er så stolt av. Jeg elsker deg!

Takk til Ninni, Bente, Ann-Sofi og Nina, dere er fire inspirerende og kunnskapsrike lærere, som sloss for det dere tror på. En ekstra takk til veilederen min Nina. Du er proppfull av faglig kunnskap og hadde alltid tid til å høre på mine tanker og ideer, selv om de ikke alltid var like gjennomtenkte. Takk for at du har vært der for meg disse 4 ½ årene, og ble med meg digitalt jorda rundt.

Denne teksten ville blitt mye vanskeligere å skrive om jeg ikke hadde hatt venner og familie rundt meg som heiet meg frem i mål, og som aldri tvilte på at jeg skulle klare det. Spesielt takk til Kaja som tok seg tid til å lese over og rette skrivefeil.

Wanja, fantastiske studievevenn, alle samtaler og latterkramper som vi har hatt i de utallige turene fram og tilbake til Halden, har gjort studiet og livet mitt enda mer moro.

Takk til støttegruppa «heia oss», uten dere ville innspurten blitt tyngre.

Takk til alle menneskene som jeg møtte på reisen. Dere ble jeg kjent med, takk for at dere tok meg imot i deres kultur og lot meg undre. Ikke minst takk Jessie og Anke for all latter og fjas når verden ble litt for stor og overveldende.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke hytta. Takk for at du fremdeles står oppreist og ga meg roen da jeg trengte det som mest.

Hilsen

Marte Vesje-Lindrupsen

November 2023.

Innholdsfortegnelse

• Sammen drag	7
• English Summary	8
1 Innledning til reisen.....	9
1.1 Teoretisk reisefølge	11
1.2 Begrensningene i det teoretiske reisefølge	14
1.3 Reisenes aktualisering i barnehagefeltet.....	15
1.4 Likeverd i barnehagen	18
1.5 Innsamling av data.....	20
1.6 Oppgavens struktur.....	22
2 Forskningsmetodologi.....	24
2.1 Autoetnografisk metode.....	25
2.2 Datamaterialet fra ett år på en reise rundt jorden	27
2.3 Innhenting av datamateriale jorden rundt.....	28
2.4 Autoetnografisk 3-D.....	30
2.5 Et tilbakeblikk på valg av metoder.....	31
• Innsamling og bearbeiding av datamaterialet.....	32
• utfordringer med autoetnografisk metode	33
• Kan det å være utlending ha påvirket forskningen?.....	34
2.6 Ethiske utfordringer i en kulturell undring	36
• Etikk i kultur	36
• Etikk i personvern.....	37
• Ethiske endringer	38

3	Teoridel.....	40
3.1	Gayatri C. Spivak.....	41
3.2	Språkets makt i (Post)kolonialisme	42
3.3	Kan de underordnede tale?	43
3.4	Unlearning One's Privilege as One's Loss.....	45
3.5	Språkets kompleksitet.....	47
3.6	Judith Butler.....	48
3.7	Kjønnets undring	49
3.8	Kjønnen forventninger.....	51
3.9	Kjønnets spill	53
4	Drøftingsanalysen.....	55
4.1	Kvinnene på scooteren.....	57
4.2	Kjønn i endring	59
4.3	Er kjønn flytende for alle?	61
4.4	Kontekstens endring.	63
4.5	Kvinnene på scooteren med Spivak.....	64
4.6	Endringens undring.....	66
4.7	Reisen inn i den norske barnehagen	67
4.8	Det kulturelle likeverd	70
4.9	Jorden rundt i med paradose likeverdets undring.....	72
4.10	Barnas kulturelle (u)mulige kjønnete spill	75
4.11	Drøftingsanalysens performative konklusjon.....	76
5	Reisens (u)avsluttende samtale	78
5.1	Reisens (u)oppdagelser.....	78

5.2 Tidligere funn	80
5.3 Reisens videre (u)oppdagelser.....	81
5.4 Reisens faglige betydning.....	83
5.5 Kulturelt likeverdige møter i barnehagen.....	84
5.6 Avsluttende tanker	86
Referanser.....	90

- Sammendrag

Huset er leid ut, sekkene er pakket og flyet letter for å ta oss med ut på en reise.

En reise som skulle vise seg å gå rundt hele jorden. En reise som satte forutinntatte forventninger på prøve. En reise som skulle vise seg å være mer krevende og utfordrende enn først antatt. En spennende reise som åpnet opp omkring ubevisste kulturelle forventninger som kan oppstå i møte med andre kulturer. En endringsreise som forhåpentligvis kan tas med hjem til Norge og sette søkelys på de kulturelle forventningene som kan oppstå i møte med kvinner fra et annen kultur.

Sammen med Butler og Spivak skal det sees nærmere på en reaksjon som oppstod da to kvinner med niqab kjørte forbi på en øy i Thailand. Med på reisen er Butler sin performative teori som bidrar med å åpne opp for hva kjønn kan være. Hennes kjønnsteori blir tatt ut fra den vestlige verden og inn i en Balinesisk- Hinduistisk tradisjonelt familieliv, for å se om hva som eventuelt vil utvides. Spivak sin postkolonialisme er også med på reisen. Hennes teori utvider muligheten for å se bortfor vestens ideologiske tankegang innen kvinners likeverd. Forhåpentligvis vil disse teoriene bidra til en utvidet forståelse om hva som kan ligge bak de kulturelle forventningene som kan oppstå i møte med hverandre. På bakgrunn av dette, skal videre undersøkelse se på forskerspørsmålet: hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

Datamaterialet er samlet inn i landene Barcelona, Kroatia, Indonesia, Malaysia, Thailand, Japan, Vietnam, Mexico og USA. Noen av dataen vil bli belyst som forskjellige fortellinger. Etersom datamaterialet er samlet inn over ett helt år, vil mye av dataen sette ett implisitt preg gjennom hele oppgaven med en autoetnografisk metode. Datamaterialet som oppgaven er basert på, er datamateriale som er basert på egne personlige hendelser på reisen. Dette resulterer i at oppgaven får jeg-et mye plass, sammen med følelser, tanker og utvikling som har vært en del av reisens opplevelser.

«Å vise fram og anerkjenne jeg-ets plass på en slik måte, er selve kjernen i den autoetnografisk metoden» (Graarud, 2022, under kapitell «autoetnografi»).

- English Summary

Our house is rented out, the bags are packed and the airplane takes off to take us away on a journey. A journey that ended up taking us around the entire world. A journey that tested our prejudiced expectations. A journey that we come to learn was more demanding and challenging than first assumed. An exciting journey that made us realize how unconsciously cultural expectations can arise when we meet different cultures. A journey of change, that hopefully can be brought back to Norway and direct the spotlight to the cultural expectations that can arise in the meeting of women from a different culture.

Alongside Butler and Spivak, we will delve into an incident triggered by the presence of two women in niqabs passing us on an island in Thailand. This exploration aligns with Butler's performative theory, shedding light on the fluidity of gender. By transplanting her gender theory from the Western context to a Balinese-Hindu traditional family setting, we aim to uncover potential expansions of understanding. Concurrently, Spivak's postcolonial perspective accompanies this journey, offering lenses beyond Western ideological frameworks in the realm of women's equality. It is our hope that these theories will contribute to a broader comprehension of the underlying reasons for cultural expectations that may surface during interpersonal encounters. In pursuit of this goal, our further inquiry will focus on the research question: How do cultural expectations impact interactions with mothers in early childhood education?

The data is collected in Barcelona, Croatia, Indonesia, Malaysia, Thailand, Japan, Vietnam, Mexico and USA. Some of the data will be illuminated as different narratives. Since the data is collected over a whole year, a lot of the data will leave an implicit impression through the whole assignment with an autoethnographic method. The data that this assignment is based on, is data based on personal events from the journey. This results that the assignment gives the "I" lots of room, together with emotions, thoughts and development that has been a part of the experiences from the journey.

To show and acknowledge the "I"'s spot this way, is the core in the autoethnographic method" (Graarud, 2022, below the chapter "autoethnography").

1 Innledning til reisen

Det å skulle reise rundt i verden det året hvor masteroppgaven skulle skrives, for å se nærmere på kulturelle møter, har vært et ønske siden starten på studiet. Bakgrunnen til ønsket er fordi etter å ha jobbet noen år i barnehager, har en undring gradvis begynt å bygge seg opp innen tematikken foreldresamarbeid. Spesielt i møte med mødrene som kom fra miljøer som hadde forskjellige kulturelle ideologer om kjønnsrollen i verden, enn barnehagens. Det var en opplevelse av at det var noe som forsvant i møtene, men hva det var som forsvant var ikke

synlig, men allikevel så tydelig. Jeg brukte lang tid på å prøve å forstå hva det var som skapte opplevelsen av at noe forsvant i møtene. Etter å ha prøvd å sette ord på undringen sammen med kollegaer og lest meg opp innen teorien, ble det klart at det som eventuelt forsvant fremdeles ikke var synlig. Undringen om hva som ikke ble sett, opplevdes som ett viktig bidra til å øke kunnskapen innen foreldresamarbeidet i det norske barnehagefeltet, og undringen ble derfor ikke lagt bort.

Da Covid-19 kom til Norge i 2020, ble ønsket om å reise lagt på is. Heldigvis kom vaksinene akkurat tidsnok og reisen kunne tas tak i igjen sammen med mannen og sønnen min. Sommeren 2022, etter ett år med forberedelser, ble drømmen virkelig og Norge lagt bak oss. Første stopp var Barcelona hvor vi fløy videre til Kroatia, for å så dra til øya Bali i Indonesia. Etter dette hadde vi ikke flere planer. Vi skulle reise med minst mulig bagasje, så hvilke bøker som skulle ta med ble en utfordring. Hvilket land forskningen skulle gjøres i var ikke bestemt, noe som bidro til en større usikkerhet over hvor forskningen ville lede. Dette bidro til å problematisere hvilke aktuelle bøker som skulle pakkes ned. Det jeg visste var at jeg trengte å utfordre meg selv og mine kulturelle forventninger ved å reise inn i nye kulturer, for å se om jeg kunne forstå undringene jeg hadde tydeligere. Innsamling av datamaterialet var tenkt å skje samtidig som oppgaven ble skrevet på under hele reisen som varte ett år. Det viste seg at innsamling av data i ett helt år bidrar til mye data.

Da vi ankom Bali, ble vi kjent med mange andre familier som alle går under betegnelsen worldschoolers. Grunnen til at begrepet worldschoolers er brukt som et fellesbegrep, er fordi familiene brukte hele verden som skole i enten en bestemt eller ubestemt tidsperiode. Noen av barna var innom barnehage/nanny eller skole i kortere perioder i noen land, og når de ikke var det, kom lærdommen gjennom væren i verden. Dette var familier som kom fra alle steder i verden, som var ute og reiste for å se mer av verden og hva den har å by på. Familiene bestod av foresatte og barn i alle aldre. Noen hadde solgt alt de hadde i hjemlandet og reiste på permanent basis, mens andre reiste innen en fastsatt tidsperiode. Worldschoolers som møttes og ble kjent med hverandre, var alle ute etter å finne en trygg tilhørighet med felleskap og likeverd med hverandre. Familier ble kjent med hverandre og begynte å reise sammen, på tross av at mange hadde svært ulike kulturelle forutsetninger.

Alle møtene mellom forskjellige worldschoolers ga meg assosiasjoner til barnehager og foreldresamarbeidet hjemme i Norge. På bakgrunn av dette så jeg for meg å skulle møte alle som vi møtte som worldschoolers i en barnehagekontekst. En kontekst der de var

foreldregruppen i barnehagen. Denne tanken ga meg en undrende følelse i kroppen, da det innad i worldschoolers familiene var mange forskjellige kulturelle synspunkter. Synspunktene var en påvirkning av kulturelle møter og verdier som oppleves når man reiser rundt i verden. Hvordan ville alle de forskjellige familiene oppleve det å møte en norsk barnehage og verdier om barndom? Ville barnehagen møtt alle worldschoolers familiene med åpenhet og likeverd, selv om deres verdier til tider var ganske annerledes enn verdiene i en typisk norsk barnehage?

På bakgrunn av erfaringene på reisen sammen med andre worldschoolers og undringen fra barnehagefeltet som, ble forskerspørsmålet i denne masteroppgaven: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

1.1 Teoretisk reisefølge

Gayatri C. Spivak

I begynnelsen av mastergradstudiet ble vi presentert for Gayatri Spivak. Hennes tanker innen postkolonialismen opplevdes som spennende innen det kulturelle foreldresamarbeidet med mødre. Det opplevdes som spennende fordi det var en teori som beveget seg ut av den vestlige verden og så på vestens kvinnesyn med ett kritisk blikk. Spivak åpnet opp en tanke og nysgjerrighet om hvordan kunnskapen innen foreldresamarbeidet kunne utvikle seg om det ble sett på fra en annen vinkel enn den vestlige.

Postkolonialismen handler blant annet om hvordan vesten har konstruert kunnskaper utfra deres egne verdier og miljøer (Spivak, 2014). Det er ifølge Spivak med på å skape faste forventninger til hvordan man skal være kvinne i verden (2009). Denne forventningen bidrar til at vesten ser ned på kvinnene som ikke møter deres forventninger å være kvinne på, og slik bidrar til at kvinner utenfor vesten ikke blir hørt (Spivak, 2009, 2014). I essayet *Kan de underordnede kan tale* stiller Spivak seg undrende til hvem det er som blir hørt og hvem som kan snakke (2009). «Det handler altså ikke om at individene ikke kan tale, men heller det at å tale fra underordnede posisjoner gjør at du ikke blir hørt» (Borgland, 2020, s. 30). Med de underordnede henviser Spivak til individene som sitter i posisjoner som ikke har en stemme som blir hørt, grunnet skjev maktbalanse mellom vestens og østen. Vi vil i dette kapitlet ha søkelys på Spivak sine tanker om vestens ideologi innen kvinners væren i verden og hvordan dette kan påvirke kvinner fra østen. Vesten er privilegerte med makten som de sitter med, men det å være privilegert, går på bekostning av hva vi ser og hvordan vi møter den andre (Spivak, 2009). I boken *kvinnereisen*

blir Spivak intervjuet av Midttun (2008a). Der henviser Midttun til det hun refererer til Spivak sin hovedtese:

«Hovedtesen for Spivak er det kjente «Unlearning One's Privilege as One's Loss», en slags avlærings kur for å kunne møte *den andre* på en mest mulig sannferdig og likeverdig måte. Spivak sier selv at våre «privilegier» også må forstås som våre «tap», idet de forhindrer oss i å oppnå en annen og bedre type kunnskap, nemlig at vi ikke er utstyrt med muligheten til å forstå *den andre* ut ifra vår sosiale tilhørighet, og at bare ved å gjøre denne jobben med «avlæring» kan vi oppnå en etisk og sannere relasjon til *den andre* (Spivak sitert i Midttun, 2008a, ss. 116-117)»

Hovedtesen sett sammen med om de underordnede kan tale (2009), refererer til at den privilegerte vestlige verden ser på østen med ett etnosentrisk syn. Dette resulterer i at det er mye som vesten ikke ser. Denne tesen skal vi gå dypere inn i teoridelen, sammen med spørsmålet om de underordnede kan tale (2009). Spivak sine teorier støtter opp opplevelsen innen det kulturelle foreldresamarbeidet i barnehagen og undringen om at det er noe som forsvinner i møtet. Dette er bakgrunnen til at Spivak oppleves som en viktig person som kan skape nye spennende teorier og utvikle kunnskapen inne forskerspørsmålet: hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møte med mødre i barnehagen?

Judith Butler

Butler er en amerikansk kjønnsforsker som utfordrer de tradisjonelle tankene om hva kjønn kan være. Hun utfordrer til å se bortfor de tradisjonelle tankene om kjønn som noe statisk, men som hele tiden er i endring, basert på omgivelsene og kulturen som du befinner deg i (1993;2020). Hun er en filosof som oppleves som spennende og som bidrar med ett språk som kan brukes til å forlenge tankene om kjønn som kan oppleves som viktige i dagens samfunn. Butler er kjent innen kjønnteorien med at kjønn er noe performativt, som man blir til i møte med andre mennesker (Butler, 2020). Med dette viser hun til at kjønn er noe som gjøres, ikke

noe som man statisk er på bakgrunn av ditt biologiske kjønn (2020). Hvem man er som kjønn og hvem du blir oppfattet som, blir påvirket av kulturen, miljøet og deres normer der du befinner deg som menneske (Butler, 2006; 2020). Butler mener at kjønn er ett fenomen som blir spill som du møter på bakgrunn av forventningene andre har til deg som ett kjønn menneske (Butler, 1993). Dette bidrar til ro og orden i det kulturelle miljøet som du befinner deg i (Butler, 2020).

«Kjønn er ett spill for galleriet, der alle er forpliktet til å delta, om de skal forstås som menneske» (Butler, 2020, s. 10).

Dette sitatet fra Butler, oppleves som veldig aktuell innen det kulturelle foreldresamarbeidet i barnehager. Det er på grunn av at det åpner opp for at mødrene i barnehagen kan tilpasse seg som kvinne ut fra det hun tolker er barnehagens forventninger i hennes kjønn. Denne eventuelle tilpasningen kan forstås som et viktig element til å se nærmere på for å videre undersøke hvordan kulturelle forventninger kan påvirke møte med mødre i barnehagen. Butler sitt sitat skal sees nærmere på i teoridelen, men det blir presentert her fordi dette er utsagnet som gjorde at Butler ble sett på som en viktig teoretiker å ha med ut på reisen og inn i andre kulturer. Det å ha med butler ut på reisen og bruke hennes kjønnsteori, oppleves som spennende. Hun bidrar med å gi en teori om hva kjønn kan være. Teorien hennes kan tolkes som en vestlig kjønnsteori, da den kan oppfattes som en viss form for en frihet innen kjønnets mulighet for endring. Endringen i kjønn er en teori som kan sees som mulig er lettere å møte i land hvor homofili og transmiljøet har en viss godkjennelse i samfunnet, som en del steder i vesten. Sett sammen med forskerspørsmålet som handler om de kulturelle forventningene med mødre i barnehagen, skaper den en optimisme. En optimisme om at Butler sin teori kan bidra til å klare å sette ord på det som oppleves at blir borte sammen med de kulturelle møtene.

I oppgaven vil Butler og Spivak sine teorier analyseres og drøftes med hverandre, og sammen utfordre mine holdninger under reisen. Spenningen ligger ved at Butler er en vestlig kjønnsteoretiker som bidrar med utfordrende tanker om hva kjønn kan være. Spivak på sin side mener at vesten har konstruert definisjonen av hvordan en kvinne gjør kjønn sitt rett, og at det

kan bidra med tanker om at andre kan gjøre kjønnet sitt feil. Sammen kan de forhåpentligvis skape en utvidelse av kunnskapen innen kulturelle forventninger i barnehagen.

1.2 Begrensningene i det teoretiske reisefølge

Da dette punktet ble startet på, ble det skrevet som to separate punkter. Etter hvert som teksten tok form, innså jeg at begrensningene som reisefølget har hatt under denne masteroppgaven, handler mye om de samme begrensningene. Hoved begrensningen som opplevdes som en begrensning som berørte videre forståelsen av deres teori, er at begge er kjent for å ha en teori som er krevende og utfordrende. Midttun henviser til ett intervju med Butler og skriver:

«Om sin skrift sier hun: «Jeg ventet aldri å bli lest av særlig mange mennesker. Min form er tett, abstrakt og esoterisk» (2008b, s.94).

«Jeg arbeider teoretisk hele tiden, fornyer teori, ombestemmer meg i forhold til den osv» (2008b, s. 97).

Wolden referer til at Spivak bruker ett stort og avansert språk. Hun er selv kjent og ofte kritisert for å bruke ett språk som for mange er krevende og utilgjengelig, men til dette svarer Spivak at hun skriver ikke for at alle skal forstå, hun skriver for de intellektuelle menneskene (Wolden, 2017).

«...Spivak skriver ikke for folkemassene – hun skriver for den intellektuelle. Hennes kompleksitet krever både tålmodighet og tid (Wolden, 2017).

I innledningen til boken *Subalernisering og den globale utopin*, skriver Mikela Lundahl dette om Spivak sine teorier:

«Det tar lang tid att forstå den, och ännu längre att hitta ett sätt att använda den, och när man börjar känna sig lite bekväm med eller i den, och ger sig i kast med nästa text, nästa idé, nästa problem, möter man en självkritisk Spivak som återvänder till sitt eget arbete, men kritiserer det, utveclar det, och iblant förkastar det» (2014, s. 14).

Hvordan man tolker hvem som har «skylden» for begrensningene Butler og Spivak har hatt som ett teoretisk reisefølge, kan kanskje diskuteres. Det som opplevdes som en begrensning, var ikke deres teorier i seg selv, men hvordan teoriene ble uttrykt og stadig var i endring, noe som gjorde at det til tider kunne bli litt forvirring. Butler og Spivak sine endringer, opplevdes som ekstra utfordrende da hele oppgaven er basert på endringer. Deres teorier blir som nevnt uttrykt noe utfordrende, og med bakgrunn av at det er få av deres tekster som er oversatt til norsk, ble det nødvendig å ty til sekundære kilder. Språket og teorien deres ble ekstra utfordrende og tidskrevende å lese på ett engelsk språk. Hva som skal tolkes som begrensende eller utfordrende, er det jeg vil definere som en hårfin linje. Opplevelsen som opplevdes når jeg leste tekstene til Butler og Spivak er at når en teori endelig begynte å gi noe mening, åpnet det igjen for en ny teori som igjen åpnet opp for ny teori. Dette opplevdes som spennende, men samtidig som forvirrende, da det opplevdes at all den «gamle» teorien fikk en ny mening når den nye forståtte teorien ble satt i bevegelse.

1.3 Reisesenes aktualisering i barnehagefeltet

Hva som forventes av deg som forelder, kommer ofte ut gjennom kommunikasjon, samtidig som en del forventninger også kan være usynlige. Det er ofte forventninger som sitter i barnehagens vegger som ingen informasjon kan gi deg, det er slags rettesnor av forventninger barnehagen har til deg som mor. En rettesnor som erfaringsmessig mange er ubevisste på at er der som en type taus kunnskap som styrer forventningene. Innen barnehagefeltet møter man

på mange mødre med forskjellige behov og meninger om hvordan barnehageinnholdet skal være. I artikkelen til Kristin Wolf «samarbeid i barnehagen, like barn leker best?» som er en del av hennes doktorgradsavhandling, har det kommet fram at foreldrene i barnehagen har behov for å bli hørt, uansett deres kulturelle bakgrunn (2019). På tross av dette behovet, er det ikke alle foreldrene som opplever at de blir hørt på. Noen lar være å si fra da de har erfart at de mangler nok språk til å bli hørt i barnehagen (Wolf, 2019).

«Flere av foreldrene forteller om en opplevd eller observert forskjellsbehandling, hvor foreldre med sterke stemmer og ressurser, og særlig de med pedagogutdanning blir ivaretatt og imøtekommet. Noen foreldre opplever å ikke bli sett eller ser ingen vits i å forsøke (Wolf, 2019, s. 178)».

Wolf viser til at funnene som ble gjort i artiklene indikerer at det er foreldrene som har en bakgrunn som er lik de ansattes i barnehagen som er de foreldrene som blir mest sett og som har stemmer som blir lyttet til (Wolf, 2019, s. 181). På bakgrunn av funnet til Wolf om at det er foreldrene som har pedagogutdannelse som bli mest hørt, tenker jeg på den usynlige rettesnoren av forventninger som erfaringsmessig sitter i barnehageveggene. Det kan ses på som om at mødre med pedagogutdannelse blir mest hørt fordi de vet hva den usynlige rettesnoren forventes av dem fordi de er kjent med barnehagekulturen. Forskningen til Wolf skaper en bekymring innen de kulturelle møtene i barnehagesektoren. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, viser til at barnehagen skal møte alle foreldrene på en god måte (Utdanningsdirektoratet, 2017). Funnene til Wolf om at det ikke er alle foreldrene som blir like mye hørt, blir støttes opp av Glaser som henviser til Seeberg m.fl. som viser til «Ifølge forskning er det først og fremst foreldre som deler barnehagens verdisyn, som har reell innflytelse» (2018, s 25).

Wolf sin forskning kan sees sammen med forskningen til Kari Stefansen og Ketil Skogen. De har forsket på de forskjellige forventningene det kulturelle klasseskillet middelklassen og arbeiderklassen har til norske barnehager (Stefansen & Skogen, 2010). Forskningen deres viste at middelklassen og arbeiderklassen har ulike forventninger til barnehagens innhold og de barnehageansattes pedagogiske kunnskap. Familiene i arbeiderklassene syntes at barna trengte å bli eldre før de begynte i barnehagen, gjerne opp mot 2-3 år, mens middelklassefamiliene ville

sende barna i barnehagen fra de var 1 år (Stefansen & Skogen, 2010). Dette gikk på at arbeiderklassefamiliene mente at barna hadde godt av å være hjemme da hjemmet var det beste stedet for barna når de er så små, og foreldrene ville at barna skulle bli mer rustet før de begynte i barnehagen (Stefansen & Skogen, 2010). Middelklassefamiliene mente at de som foreldre ikke kunne gi nok stimuli til barna hjemme etter de var 1 år, og barna hadde derfor behov for mer interaksjon og utfordringer som bare en barnehagekontekst kunne gi dem (Stefansen & Skogen, 2010). Arbeiderklassefamiliene ville at barna skulle få utfordre seg i situasjoner som var relevante for fremtiden, samtidig som de ville beskytte barna mot utfordringer som ikke virket relevante, da de ville beskytte de mot unødvendig stress. Middelklassefamiliene hadde en forventning om at det pedagogiske innholdet i barnehagen var en viktig del av barnas utvikling, og de videreførte gjerne det pedagogiske innholdet hjem (Stefansen & Skogen, 2010). Arbeiderklassefamiliene så på barnehagen som ett sted barna skulle få være barn med ro og moro og den ansattes kunnskap ble satt til side, da det var om man hadde barn selv som viste til kvaliteten (Stefansen & Skogen, 2010)

Denne masteroppgaven skal ikke handle om definerte klasseskiller. Forskningen til Stefansen og Skogen viser til alle de kulturelle forskjellene som finnes i norske barnehagene og ett utvalg av forskjellige behov. Det å møte alles behov på en rettferdig og god måte, trenger det kunnskap om hvordan de kulturelle møtene skal gjøres på en god måte. Ifølge Sand mangler det en god kunnskap om de kulturelle minoritetene (2008). Sett sammen med forskningen til Wolf, Stefan og Skogen, kan det gi til en forståelse om at det i norske barnehager mangler kunnskap om de kulturelle møtene.

Spivak viser til at kulturelle studier er utfordrende, da de kan bidra med å skape ett inntrykk om at kulturene som det læres om, er statiske og ikke i endring (Spivak, 2014). Når kulturer studeres reaktivt, som det gjøres under en utdanning, fører dette med en forståelse om at mange kulturer henger etter i utviklingen (Spivak, 2014). Deres kulturelle tradisjoner er utfra den reaktive utdannelsen uforandelig, sett fra et eurosentrisk perspektiv (Spivak, 2014). Spivak viser til at kulturelle studier bør studeres proaktivt, og møte menneskene der de er i kulturen (Siteret i Midttun, 2014: 2014). Dette er den eneste måten for å ordentlig få mulighet til å lære om de forskjellige kulturene, uten at det skaper en forståelse om at noen kulturer er mer statiske enn andre (Siteret i Midttun, 2014: 2014). Forhåpentligvis vil denne reisens direkte møter med de forskjellige kulturer gi en spennende kunnskap med nye/videre synspunkter. Reisen som masteroppgaven baserer seg på, ser nærmere på hvordan kulturelle forventninger kan påvirke

møter med mødre i barnehagen og forhåpentligvis kunne bidra med en proaktiv kunnskap som kan være med å utvide den videre kunnskapen innen et kulturelt foreldresamarbeid.

«Når vår benågenhet att betrakta vår egen kultur som dynamisk och andra kulturer som statiska manifesteras av en grupp med makt, gentemot grupper med mindre makt, uppstår ett politiskt problem» (Spivak, 2014, s.156).

1.4 Likeverd i barnehagen

Likeverd er ett begrep som i denne oppgaven etter hvert vil belyses inn i drøftingsanalysen. Bakgrunnen til det er fordi tankene som datamaterialet bidrar med og tesen til Spivak, skaper en oppmerksomhet innen betydningen av begrepet likeverd. Hvordan datamaterialet har bidratt til oppmerksomheten oppleves som problematisk å beskrive her, da det går ut på helheten i reisen. Det er noe som skal sees nærmere på i drøftingsanalysen. Utdrag av tesen til Spivak er: «...kunne møte *den andre* på en mest mulig sannferdig og likeverdig måte. (Spivak sitert i Midttun, 2008a, ss. 116)», oppleves som en støyende og utfordrende setning som bidrar til en nysgjerrighet. Grunnen til det er ordlyden «*mest mulig sannferdig og likeverdig måte*», bidrar til å skape en bevegelse i begrepet.

Likeverd blir sett på som en viktig holdning inne hvordan mennesker skal møte hverandre i det norske samfunnet. Likeverd er ett begrep som etter hvert blir satt søkelys på innen drøftingsanalysen, for å videre bli tatt med inn i en barnehagekontekst. Derfor oppleves det som viktig å få presentert betydningen av likeverd i en norsk barnehage. Begrepet likestilling og likeverd er to begreper som ofte går inn i hverandre. Likeverd inneholder betydningen om at alle mennesker er like mye verdt som menneske, uansett hvem du er (Nordbø & Parr, 2021). Likestilling er ett begrep som går mellom at du som menneske er likestilt med hverandre og har like mange rettigheter og muligheter (Ericsson & Ikdahl, 2022). Forskjellene kan forstås med at likestilling betyr at uansett forutsetninger, har alle mennesker like rettigheter, men i likeverd betyr det at du som menneske har like mye verdi som alle andre, uansett forutsetninger. Dette kan videre sees på at likestilling går mer ut på gjøren i verden, mens likeverd går mer på væren

i verden. Det er likeverd som er begrepet som spiller en sentral rolle i denne oppgaven. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver henviser til likeverd som noe barnehagen skal fremme, da alle barn har rett på å bli møtt med likeverd (2017). I rammeplanen står det ikke noe utdypning av hva de legger i begrepet likeverd. Kan det være at det er en implisitt sannhet i hva det innebærer? Her kommer to avsnitt som viser til barnehagens verdier innen likeverd som en naturlig del av barnehagens verdier og holdninger.

«Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet.» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10)

«Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger for best mulig å kunne formidle og fremme likeverd og likestilling» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10)

Likeverd blir i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver brukt i sammenheng med at alle mennesker har like mye verdi, uansett hvem du er som menneske. Det spiller ikke noe rolle hvilket kjønn du er, hvilken tro du har, hvilken nasjonalitet som du kommer fra eller hvilken kultur du tilhører. Hva som ligger i ordet likeverd, kan ut fra dette forstås som det er ett ubevegelig ord, da det erfaringsmessig oppleves som utfordrende å finne andre betydninger innen begrepet. Det kan forstås som vanskelig da innholdet i begrepets betydning er viktige verdier i det norske samfunnet. Før reisen startet, hadde jeg ikke tvilt over hva slags forventninger som lå inne i begrepet likeverd. Reisen resulterte i at alle nye tradisjoner og kulturer som jeg befant meg i, bidro til en forståelse om viktigheten i å møte andre kulturer og levesett med likeverd, uten fordommer og ett etnosentrisk syn.

Oppdagelsen var at begrepene rammeplanen satte sammen med likeverd, bidro til konflikter med hverandre. Begrepskonfliktene besto av kultur, etnisitet, religion, livssyn, og ett likeverdig

samfunn. Denne opplevelsen skapte en spørrende tanke om det er mulig å møte disse begrepene med likeverd i en barnehagekontekst? Eller kan man oppleve begrepskonflikter der også? Alle de nye opplevelsene bidro til at faglitteraturen og kunnskapen som var med som kunnskap hjemmefra, ble sett med nye øyne.

1.5 Innsamling av data

Innsamling av datamaterialet i denne oppgaven er som nevnt tidligere, gjort på en reise gjennom elleve forskjellige land, verden rundt. Bakgrunnen for at datamaterialet ble samlet inn fysisk i forskjellige land og kulturer, var fordi det ga en nysgjerrighet om hva det kunne føre til. Hvilken kunnskap ville utvikles i møte med nye kulturer og de personlige utfordringer som det ville skape? Det var en spenning å se nærmere på de kulturelle forventningene utenfor barnehagen, for å se om det vil åpne opp for noen ubevisste kulturelle forventninger. Kulturelle forventninger kan være problematisk å få øye på inne i en barnehage, da man selv står i dem uten at man selv er klar over det. Hva som vil komme til synes om skrittet tas ut av barnehagen, bidro til en nysgjerrighet.

Det å se nærmere på forskerspørsmålet: hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møte med mødre i barnehagen, på en reise i en annen verdensdel, opplevdes som utfordrende. Det var utfordrende fordi alle dagene på reisen, ble dager som påvirket forskningen, funnene og tankene. Det var ikke mulig å lukke igjen en dør for å få forskningen litt på avstand. Datamaterialet er hverdagslige egenerfarte episoder som opplevdes med hele kroppen, gjennom alle sansene som ett menneske bruker for å være i verden. Det er de taktile sansene som består av det som du kjenner gjennom huden, som blant annet solstrålene som møter huden, sandkornene som gnisser etter en tur på stranden og hvordan hånden har berørt hud i møte med den andre. Det er luktesansen som har tatt inn lukten av mat som blir servert på hvert gatehjørne, svettelukten som kjennes av arbeiderne som står ute selv om solen steker, det er lukten av våte barn som er ute og leker i vannet når pliktene de har hjemme er gjort. Det er smaken som utfordres gjennom nye matopplevelser, den salte smaken som kommer i munnen av å bade i havet, det er smaken av luften. Det er hørselen min som hører barnelatter i strandkanten, stemmer som snakker ett språk jeg ikke kan, det er lyden av aper på taket hver morgen, det er hørselen min som til tider blir overstimulert av alle motorlydene. Det er synet som ser uvant natur og kultur, det er synet som ser det uvanlige, det er møter som ikke møter forventningene, det er synet som ser alle de fantastiske menneskene. Når jeg reiste jorden rundt, er det akkurat som om sansene mine har blitt forsterket, jeg har følt så mye mer. En følelse av nysgjerrighet

over hva denne turen vil bidra med innen fagfeltet kulturellt foreldresamarbeid og kjønn, sett i lys av begrepet likeverd.

Det å bruke sansene sine i en forskning og hva man føler og opplevelser med andre mennesker, er å bruke en autoetnografisk metode (Karlsson, m.fl, 2021) og det er denne metoden som er blitt brukt i denne oppgaven. Måten datamaterialet til forskningen ble dokumentert på og samlet inn, er satt i lys av avsnittet over, om bruken av sansene og væren i en annen kultur. Da en spesiell episode eller at min tilstedeværelse ga meg det jeg noe uakademisk vil kalle hodesnurr innen tematikken foreldresamarbeid og kjønn, skrev jeg det ned. Det som ble nedskrevet var både konkrete episoder, men også tanker, undringer og følelser som oppstod i hodesnurret. Alle disse egenopplevde erfaringene og episodene ble en del av datamaterialet. Med en autoetnografisk metode gis også forskerens følelser, opplevelser og utvikling en viktig verdi innen innsamling av datamaterialet (Baarts, 2015; Graarud, 2022). Ikke all datamaterialet er skrevet ned direkte i teksten, da dette er data over ett helt år. Data som er samlet inn for ett helt år utvikler seg til å bli mye data og ikke all dataen er direkte aktuell mot tema. Det er helle ikke all datamaterialet som har vært mulig å skrive ned, da det ikke var mulig funnet har vært situasjonsbetinget. Samtidig er all dataen og hele reisen bidratt til å forme denne oppgaven i både form, tanker og teori. Dataen er enten direkte eller indirekte med på å forme denne oppgaven på den ene eller andre måten.

«Autoetnografi kan også gi innblikk i erfaringer som ikke kan observeres fordi de opptrer i øyeblikk og former som forskere ikke har tilgang til. Noen erfaringer kan ikke observeres av utenforstående, enten det er gjennom intervjuer eller eksperimenter. De er for intime og sensitive til å bli delt med en utenforstående forsker. I så måte representerer autoetnografi en inngang til enkelte erfaringer andre metoder ikke kan få tilgang til, og kan på denne måten bidra til viktig og unik kunnskapsutvikling (Karlsson, m.fl., 2021, s. 29)».

1.6 Oppgavens struktur

I dette kapitlet vil jeg avklare oppgavens struktur punktvis, for å tydeliggjøre om hvilket tema som kommer innunder kapitlene hva det inneholder. Metoden som er brukt i oppgaven er en autoetnografisk oppgave, noe som utvider hva som kan være datamateriale i en forskning. I denne metoden åpnes det blant annet opp om at fortellinger kan være en del av datamaterialet. I denne oppgaven vil det i løpet av teksten blir presentert noen fortellinger, som er ett forsøk på å sette ord på det litt ubeskrivelige. Noen er korte, som en digresjon, andre fortellinger er lenger og får mer plass. Det vil komme tydelig frem hva som er fortellingene.

Forskningsmetodologien:

Etter innledningen vil masteroppgavens metodologi bli beskrevet, som viser til alle faktorene som har bidratt og påvirket forskningen. Metoden som er brukt i forskningen er en autoetnografisk metode, og hva denne metoden innebærer og hva den kan bringe inn i forskningen, vil bli beskrevet i forskningsmetodologi kapitlet. Så skal det sees nærmere på datamaterialet som denne masteroppgaven er bygget opp av. Det skal tydeliggjøres hvordan datamaterialet ble samlet inn, hvorfor ble det valgt å gjøre det med en reise i andre kulturer, og skrivingens påvirkningskraft. Til slutt i kapitlet skal det tas ett tilbakeblikk om metodevalget og de forskjellige utfordringer som oppsto underveis. Både de etiske og de praktiske utfordringene grunnet valg av metode og innsamlingen av datamaterialet i andre kulturelle settinger.

Teoridel:

I teoridelen blir Butler og Spivak, som er reisefølge på reisen, bli presentert. Deres teorier vil bli tydeliggjort og siden drøftes. Det vil bli avklart om valget av teoretikere i oppgaven med hva hvordan de i oppgaven kan bidra med å utvide kunnskapen innen det kulturelle foreldresamarbeidet. Siden skal de sees nærmere på begrensninger de som teoretikere har og hvordan det kan ha påvirket oppgaven.

I drøftingsanalysen:

Her blir datamaterialet sett sammen med Spivak og Butler sine teorier. Utgangspunktet er en felles autoetnografisk fortelling om kvinnene på scooteren og reaksjonen som oppstod da jeg så dem. Fortellingen representerer implisitt forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen? Første blir reaksjonen som oppstod sett sammen med Butler sin kjønnsteori. Hennes teori oppleves som viktig for oppgavens helhet, da den har søkelys på mødrene i barnehagen. Siden vil Spivak bidra og utvikle undringen og teorien videre med hennes teori om postkolonialismen. Teorien til Spivak oppleves som ett viktig bidrag for å utforske forventninger innen kvinners væren i verden. Det vil i drøftingsanalysen være en liten digresjon i form av en fortelling som handler om den hinduistisk-buddhistiske tradisjonelle familiestrukturen. Siden vil videre undring bli trukket inn i en norsk barnehagekontekst, for å se hva funnene i drøftingsanalysen kan bidra med i ett kulturelt foreldresamarbeid. Til slutt ser vi på forskningens samfunnsmessige betydning om hvordan forskningen kan påvirke videre kunnskapsutvikling innen det kulturelle foreldresamarbeidet i barnehagen. Avslutningsvis skal det bli forsøkt å danne en mulig konklusjon innen forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

2 Forskningsmetodologi

«Research methodology is about *how* researchers do research. (Malterud, 2003; Mason, 2002) It is not just about what methods they will use. It is also about what crucial matters, such as theory, approaches to social science, philosopher, ontologies and epistemologies, are driving it” (Rhedding-Jones, 2005, s. 67).

Forskningsmetodologien i denne masteroppgaven er preget av å ha vært på en reise i 13 måneder, jorden rundt. Innsamling av datamaterialet startet da flydøren lukket seg på Gardermoen 28. juni 2022, og varte fram til flydørene åpnet seg på Landvetter 19. juli 2023. Det å reise jorden rundt i nye kulturer er ikke alltid like lett og fantastisk som det kan virker utad. Det er også krevende å hele tiden forholde seg til nye kulturer, tradisjoner og situasjoner. Verden kan til tider oppleves ukjent og slitsomt da alt må gjøres for første gang. Det kan være det å forholde seg riktig til valuta, handle inn mat, forhandle pris på tuk tuk, vise respekt for kulturelle tradisjoner og forstå trafikkregler. Sitatet til Rhedding-Jones som er skrevet over, har vært et viktig holdepunkt om å ikke glemme at forskningsmetodologien i oppgaven er nettopp hele reisen, alt som gjøres for første gang, tanker, følelser, teoretikere, møter og endringer (Baarts, 2015; Rhedding-Jones, 2005). For å kunne gi forskningsmetodologien den plassen som den fortjener i oppgaven, ble det valgt å bruke en autoetnografisk metode. Metoden åpner opp for å ikke bare bruke Instagram øyeblikkene som kan dokumenteres eller spesifikke situasjoner som datamateriale, men også de hverdagslige episodene og følelsene som de bringer med. Det å bruke autoetnografi som metode i en forskning, åpner opp for å utvide hva datamateriale kan være, og jeg-et får en viktig plass (Graarud, 2022, Karlsson, m.fl, 2021). Jeg-et er noe som er sentralt i denne teksten, da datamaterialet er basert på mine opplevelser og tanker.

Videre i dette kapitlet skal vi gå dypere inn på hva autoetnografisk metode er, og hva denne metoden kan bidra med i forskningen. Deretter skal vi se nærmere på hva som er oppgavens datamateriale og hvordan materialet ble hentet inn. Så skal vi gå inn på hva som kunne ha blitt gjort annerledes i forskerprossessen og hvilke praktiske og etiske utfordringer som oppstod underveis. Da masteroppgaven og datamaterialet befinner seg i andre kulturer og land, oppfattes det som relevant å se på hvordan det å være utlending kan ha påvirket forskningen.

2.1 Autoetnografisk metode

I denne oppgaven har det blitt brukt en autoetnografisk metode for å undersøke nærmere om hvordan kulturelle forventninger kan påvirke møte med mødre i barnehagen. Dette i ett forsøk på å kunne videreformidle følelsene reisen har gitt meg. Begrepet autoetnografi er satt sammen av tre ord. Auto betyr deg selv, etno betyr kultur og grafi betyr vitenskapelig prosess (Baarts, 2015). Metoden uttrykkes som en fortelling, en fortelling som viser til auto-deg selv, etno-kulturen du forsker i og grafi-sette deg selv og kulturen inn mot vitenskapen (Baarts, 2015). Metoden kan tolkes som en motstand over den anerkjente tanken om at forskningen skal være objektiv og uten følelser (Baarts, 2015; Karlsson et al., 2021). Dette er fordi metoden kommer som en motreaksjon på representasjonskrisen, som innebar motstand på den tradisjonelle forskningen (Baarts, 2015; Graarud, 2022). Den tradisjonelle forskningen hadde en forståelse om at forskningen bare var ekte og sann om forskningen kunne bli lagt fram med synlige beviser, som var forsket fram helt uten noe påvirkning fra forskerens følelser eller personlige tanker (Baarts, 2015; Graarud, 2022).

Autoetnografi ble en metode som utviklet seg til å utfordre hva forskningens validitet faktisk var. Det ble en forskningsmetode hvor alle sansene, tankene og følelsene forskeren fikk under forskningsprosessen ble sett på som en ressurs (Baarts, 2015; Rhedding-Jones, 2005). Metoden utviklet seg til en viktig måte man kunne utvide kunnskapen innen fagområder, satt opp mot annen forskning og teori (Baarts, 2015; Graarud, 2022). Dette resulterte i en unik mulighet til å bli kjent med det faglige feltet som forskes på, ikke bare teoretisk, men også gjennom tanker og følelser som tas inn med hele kroppen (Graarud, 2022). Det kan bidra med at forskeren utvider større forståelse/oppmerksomhet innen tematikken (Graarud, 2022). Foreldresamarbeid er aldri svart/hvit og krever en åpenhet som til tider kan være krevende.

Metoden tillater å ta med meg selv som person inn i forskningen da kjernen i autoetnografisk metoden er å tydeliggjøre jeg-et og empiri inn mot vitenskapen (Baarts, 2015; Graarud, 2022). «Å vise fram og anerkjenne jeg-ets plass på en slik måte, er selve kjernen i den autoetnografisk metoden» (Graarud, 2022, under kapittel «autoetnografi»).

Innhenting av datamaterialet i denne masteroppgaven, er som tidligere sagt hentet rundt hele jorden og i mange forskjellige kulturer. For at datamaterialet skal bli brukt på en respektfull og sannferdig måte som forskningslinjene henviser til at forskning skal gjøres (NESH, 2021), ble det valgt å bruke autoetnografisk metode. Dette valget ble tatt da jeg-ets plass ble en viktig

stemme for å kunne være ydmyk over datamaterialet som har blitt samlet inn og videre brukt i oppgaven. Dette gir en mulighet til å få fram bakgrunnen av hvordan datamaterialet har blitt tolket og hvordan det å være i forskjellige kulturer kan ha endret datamaterialet underveis.

Det å bruke autoetnografisk metode i oppgaven, gir en unik mulighet til å kunne utvide kunnskapen mer enn bare teoretisk, men også med følelser, sanseintrykk og empiri. Noe som oppleves som essensielt når forskningen har foreldresamarbeid som fagfelt, da foreldresamarbeid er en medmenneskelig forskning. For at du skal kunne forstå den andre kvinnen, må du møte henne der du er (Spivak sitert i Wolden, 2017). Når metoden ser på det følelsesmessige og tanker og sansenes påvirkning som en ressurs, resulterer dette i at metoden tillater meg til å møte den andre kvinnen i ett miljø og kultur som er hennes kultur og miljø, ikke min. Erfaringene av å være i en annen kultur som å skulle kjøpe kylling på markedet eller få tilsnakk på skolen til sønnen min om at den vestlige måten å møte barn på var for myk, var utfordrende. På grunn av at de utfordrende erfaringene ble opplevde, bidro det til å åpne opp og utvikle tanker og kunnskapen som erfaringene først ble møtt med. Det bidro til en forståelse at det kan finnes flere måter å gjøre verden på og det er flere måter å være kvinne på. Det at jeg som forsker har fått muligheten til å stå i ubehaget og bruke følelsene og endringene inn i masteroppgaven, gir oppgaven en helhet. En helhet fordi alle følelser og ubehag gjennom året har bidratt til å tørre å tvile på kunnskap som ikke er blitt tvilt på før, og på den måten kunne bruke den tvilen til å utvide forventinger i møte med foreldresamarbeidet i en barnehage. Opplevelsene mellom mennesker og miljøet er med på å skape kunnskap og empiri som brukes i en autoetnografisk metode (Baarts, 2015; Graarud, 2022; Otterstad, Tvil, ubehag og gjenstridige forskningsmaterialer. Å gjøre seg fremmed for sitt eget språk, 2015).

Mye av datamaterialet som ble samlet inn i starten av turen, endret seg av betydning på slutten av turen. Spivak henviser til at endringer skjer gjennom læring (sitert i Midttun, 2008a), og denne endringen velger jeg å fremheve i drøftingsanalysen. Det å bruke autoetnografisk metode i forskningen, kan ifølge Baarts oppleves som slags egenerapi og egenutvikling for forskeren, da selvrefleksjon ofte er en sentral del av uttrykksformen (2015). Reisen og året hvor jeg har samlet inn datamateriale har vært en endringsreise som enda ikke har stoppet, og derfor må datamaterialet bli behandlet med en ydmykhet. Datamaterialets betydning er i endring, da kunnskapen endres hele tiden i møte med livet.

Når analysekapitlet starter med en fortelling, inviterer det leseren til å bli med gjennom utviklingen som reisen rundt jorden har medført, i et ganske lineært tidsperspektiv, noe som ifølge Tørdal er kjernen i en fortelling (2021). De individuelle subjektive følelser forsvinner når

man velger å bruke tekst som uttrykksform. Som nevnt er alt som er opplevd på turen vært en påvirkningskraft i denne masteroppgaven, men det er mye som er vanskelig å sette ord på for å få fram hvilken kontekst som var rundt meg da datamaterialet ble samlet inn, som luktene, følelsen mellom tærne og lydene som både var behagelige og overveldende. Alt dette er en del av situasjonene og følelsene som har vært med å utvikle meg og kunnskapen, og det er en stor del av autoetnografi (Baarts, 2015; Graarud, 2022). Når man bruker en autoetnografisk metode er følelsene til forskeren en sentral del av prosessen, noe som gir mulighet til å bryte tabuer, oppleve selvrefleksjon og dermed få en tilnærming og kunnskap om faget som formidles til hele kroppen din (Baarts, 2015; Karlsson et al., 2021). Dette er grunnen til at det i drøftningsanalysen starter med ett bilde, i ett forsøk for å få dere lesere inn i konteksten og konteksten rundt.

2.2 Datamaterialet fra ett år på en reise rundt jorden

Før vi dro på reisen, opplevde jeg en slags forventning om at jeg måtte ha mange grunner til å dra jorden rundt for å samle inn datamaterialet til masteroppgaven. Det hadde jeg ikke. Grunnene til at jeg tok valget var ikke mange, men det var en stor grunn. Jeg var nysgjerrig og ville se hva reisen kunne åpne opp for innenfor det kulturelle i barnehagefeltet. Jeg valgte det også fordi jeg kunne.

Som fortalt innledningsvis i teksten, så valgte jeg og familien om å legge ut på reise med bare det vi absolutt trengte. Det er på denne reisen innhenting av datamaterialet ble utført. Hvor reisen skulle føre meg, det visste jeg ikke, hverken fysisk eller psykisk. Det jeg visste var at jeg ville ut i verden for å på den måten utfordre det kjente, og møte det ukjente med en nysgjerrighet som forhåpentlig vis ville utvikle kunnskapen innen kulturelle møter. Det å legge forskningen til utlandet var en drøm da jeg startet på masterstudiet. Det var mange grunner til at det å reise ett år har vært en drøm, men i forskersammenheng skapte det en nysgjerrighet for å se hva det kunne bidra med i masteroppgaven. Hva vil skje når data til masteroppgaven vil bli hentet fra andre siden av jorden? Forskning som gjøres, blir påvirket av kulturen som du befinner deg i

når du forsker, hvor du fysisk og psykisk er, og hvilket kjønn forskeren er (Rhedding-Jones, 2005). Dette er fordi det blant annet preger hvilke teorier og teoretikere som velges inn i forskningen, samtidig hvilken tematikk som du velger å undersøke nærmere (Rhedding-Jones, 2005). Sett i lys av Rhedding- Jones teorier om den personlige påvirkningen man har på forskningen sin, sammen med The university of north Carolina at Chapel Hill som skriver om at når forskningen gjøres i utlandet er det med å bidra til en kompetanse som går på tvers av mange forskjellige kulturer (i.d), var det å reise jorden rundt med masteroppgaven en sjanse jeg ikke kunne la gå fra meg.

Det å skulle samle inn datamaterialet til masteroppgaven i utlandet, følte som veldig uforutsigbart da usikkerheten om hvilken vei forskningen ville gå var stor. Derfor bestemte jeg at det skulle brukes ett år på å innhente data. Da hadde jeg tid til å få en forutsigbarhet og utvikle en erfaring i hvordan datamaterialet kan bli samlet inn på andre siden av jorden, samtidig som livet kunne nytes. Hvor mye datamateriale det blir av å bruke ett helt år på å samle det inn, var en erfaring som utviklet seg underveis på reisen. Senere i kapitlet som handler om hvilke utfordringer underveis, skal vi se nærmere på utfordringene som all datamaterialet skapte.

2.3 Innhenting av datamateriale jorden rundt

I dette underkapittelet vil det utdypes hvordan datamaterialet som har blitt brukt i denne masteroppgaven har blitt hentet inn. Måten datamaterialet har blitt hentet inn, er mine opplevelser på tur og kan derfor oppleves som noe private. På grunn av det, kommer jeg-et til å bli tydelig. Det er noe som på som en nødvendighet da min væren i verden og forskjellige kulturer er en sentral del av innsamlingen av datamateriale. Som sagt tidligere, startet innhenting av datamaterialet den dagen hvor vi dro fra Norge og ble avsluttet da vi landet i Sverige 13 måneder senere. En fortelling om kulturelle dagligdagen utfordringer vil nå bli fortalt:

Etter en sommerferie i Europa, dro vi til Indonesia. Flyturen var fylt med mange tanker om hvordan kunnskapen ville utvikle/endre seg når fagstoffet blir lest i en annen kultur enn før. Hvordan kan det påvirke kunnskapen som jeg hadde med meg fra Norge? Sikkerheten om at jeg skulle møte på utfordringer var sterk. Hvordan ville praktiske utfordringer forekomme når datamaterialet ville bli samlet inn i ett annet land? Hvilke etiske dilemmaer ville jeg stå ovenfor?

Da vi kom til Bali, ble det fort klart at det å være utenfor det vante miljø i en forskerkontekst, gjør noe med deg og dine tanker. Endringen i tankene opplevdes som spennende, men samtidig veldig slitsomme da det bidro til en utvidelse av mange tanker som var utfordrende å forstå. Det var mye nytt og annerledes måter å gjøre ting på enn hjemme. Nå var Bali i Indonesia definisjonen av hjem for 3 måneder, så det var ikke mulig å unngå det som var nytt og annerledes selv om det var krevende. Det måtte bare bli stått i. Skulle jeg handle kjøtt, fantes det ikke i butikken, men på ett marked som bare var åpent tidlig på morgenen. Det fantes ikke noe kjølemetode, så kjøttet lå i solsteken og alle fluene som kjøttet tiltrakk ble viftet bort med en effektiv hjemmelaget vifte. Den første gangen jeg var på markedet ble jeg så perpleks av hvordan kjøttet lå framme at jeg bare snudde scooteren og kjørte hjem igjen.

Andre gangen innså jeg at det var sånn markedene var her og det måtte jeg bare innrette meg etter. Kjøttet ble kjøpt, men jeg stekte det i hjel til middag i frykt for bakterier. Neste besøk på markedet fornærmet jeg to lokale kvinner da jeg skulle driste meg til å kjøpe mer kjøtt og noen grønnsaker. Kvinnene ble fornærmet av at de fikk betalt med altfor lite penger for det jeg hadde handlet. Ikke for å lure dem, men det ble regnet på en feil valuta i hodet mitt. For første gang var jeg i en kultur som var så ukjent og ga utfordringer med å kjøpe mat.

I Indonesia var det helt vanlig at barn satt bakpå scooteren og hadde barna lang vei til skolen, så politiet en annen vei da 7 åringer kjørte til skolen. Det at gutter hadde langt hår ble sett på som rebelsk, strøm måtte forhånds kjøpes og hver kveld steg det røyk opp av jungelen da dagens søppel ble brent.

Dette var bare noen opplevelser som var med på å bidra til at jeg ble nødt til å stå i det ubehagelige og gå gjennom min egen praksis i hodet. Samtidig var det alle de hverdagslige episodene som utfordret meg og mine sannheter om hvordan samfunnet skal være. Det som er beskrevet ovenfor er bare utdrag av episoder som ble en del av hverdagen vår på reise, men alt som ble opplevd på turen, min væren i verden, det ble alt en del av datamaterialet i denne masteroppgaven. Da innsamlingen av datamateriale var en del av hverdagen, ble det mye å skrive hver dag. Derfor ble det det materialet som hadde gjort mest inntrykk og som ga meg

assosiasjoner til forskerspørsmålet som masteroppgaven skulle handle om, nedskrevet noen ganger i måneden. Noe av datamaterialet vil komme tydelig fram i teksten. En spesifikk episode av datamaterialet vil bli brukt som en fortelling som drøftingsanalysedelen tar utgangspunkt i. Annet datamateriale vil komme fram som små fortellinger gjennom oppgaven for å tydeliggjøre erfaringene, teorien og undringen som har oppstått på reisen. Det er ikke all datamaterialet som kan få like mye plass i oppgaven eller er mulig for meg å sette ord på, men drøftingsanalyse er implisitt preget av datamaterialet, da det er en så stor grunnsten av oppgaven.

2.4 Autoetnografisk 3-D

«Det å bruke av en autoetnografisk metode gir mulighet til å se forskningen som et 3D-format. 3D-format er ett uttrykk som er lånt av Reinertsen (2015). Når du skriver har du mulighet til å utfordre deg selv til å utvikle mer kunnskap og samtidig får du muligheten til å se bortfor, forbi, unna dine faste sannheter, og utfordre deg selv på å se på nye veier (Reinertsen, 2015). «Dette handler om å skrive seg selv gjennom kollaps og konstruksjon samtidig: Å skrive fram øyeblikk av innsikt der mikro-, makro og metaperspektiver bindes sammen i selvet. Å skrive seg selv i 3D-format, det er øyeblikks realisme og en etikk» (Reinertsen, 2015, s. 264).

Det å bruke tekst i en autoetnografisk metode, gir en mulighet til å se forskningen fra ett 3D-perspektiv som Reinertsen henviser til (2015). Baarts henviser til sosiolog Ellis som beskriver autoetnografi som en metode til å forstå en spesifikk erfaring, og deretter skrive summen av forståelsen/tolkningen av dette inn som en fortelling (Baarts, 2015). En fortelling kan for mange assosieres med noe som er oppdiktet, noe som ikke har hendt i virkeligheten. En fortelling kan være oppdiktet, men en fortelling kan også være sann, noe som har hendt i virkeligheten (Tørdal, 2021). Når forfatteren skriver en fortelling, har hen makten om hva som skal fortelle og hva som blir lagtvekt (Tørdal, 2021), dette gir en føring til hva leseren ser i fortellingen. Når teksten skrives som en fortelling om noe som allerede har hendt, gjør dette at inntrykkene gjenoppleves gjennom teksten og gir en mulighet til å se tilbake på øyeblikkene som blir skrevet

om. Metoden gjør at du kan se på forskningen på nytt og tillater å se på funnene med nye tanker, og forskjellige vinkler. Dette gir nytt materiale og kunnskap til å åpne opp sannhetene som igjen gir forskningen nytt materiale. Du ser tilbake med forskjellige øyne utfra kunnskapen og empirien som du hadde da, med den nye kunnskapen og empirien som du har nå. Dette gjør at øyeblikkene blir sett på annerledes, for kunnskapen og empirien har utviklet seg. Alt som har skjedd før og det som har skjedd nå med deg som forsker, er med å skape en autografisk forskning.

Spivak forteller ifølge Wolden (2017) at hun bruker store ord og for mange vanskelige ord i tekstene sine, fordi verden er ett så kompleks sted, så begrepene som blir brukt i hverdagspråket er ikke dekkende nok for det komplekse og forenkler verden. Spivak sier at hun ikke har som formål om at tekstene hennes skal leses av andre enn intelligente mennesker som har kunnskap og utdanning nok til å lese verkene hennes. (Spivak sitert i Wolden, 2017). Jeg er enig i Spivak om at verden er ett kompleks sted, men etter å ha lest hennes begrunnelse om at hun skriver avansert, ga en inspirasjon til å gjøre det motsatte. Drøftingsanalysen vil bli skrevet så forståelig og tydelig som mulig. Verden er ett kompleks sted, dermed desto viktigere å bruke skriftens kraft til å skrive fram det komplekse og forsøke å sette ord på det kompliserte. På den måten kan det være flere som kan forstå og dermed få med alle som er interesserte i å utvide kunnskapen om: hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møtene i barnehagen?

2.5 Et tilbakeblikk på valg av metoder

På tross for at valget om å reise jorden rundt for å skrive og samle inn datamaterialet til masteroppgaven var en enkel avgjørelse, betyr ikke det at gjennomføringen var like enkel. Under forberedelsene til å skrive oppgaven på reisen, var søkelyset på hvilke bøker som var viktig å ha med, og hvilke bøker som kunne lastes ned på forhånd. Hvordan oppgaven skulle formes og utføres, det opplevdes vanskelig å planlegge før reisen startet, da det var en uvant kontekst. I dagdrømmene ble oppgaven skrevet på stranda under skyggen av et palmetre, med en iskald brus med isbiter i hånden. Datamaterialet skulle bli samlet inn systematisk i en notisbok og skuldrene skulle være lave under arbeide med masteroppgaven. Det viste seg at skuldrene ikke var lave, det ble alt for mye datamateriale og isbitene ga deg matforgiftning. Det var krevende å være inni datamaterialet, det opplevdes som utfordrende å skulle bearbeidet ny undring og teori. Allikevel ga det å skrive masteroppgaven i andre kulturer en ny måte å møte

verden på. Kunnskap og teorien endret seg i takt med forskjellige kulturelle møter og oppdagelser. Opplevelsen er at mangel på kritisk tenking om av å samle inn datamateriale over tretten måneder, var krevende. På tross av at det var krevende, sees det tilbake på at det bidro til å gå stier som tok meg med på steder jeg ikke var forberedt på, og som nå sees på som noe dyrbart. Det vises her:

Det var ikke mulig å gå ut av forskningen som jeg kunne gjort om forskningen foregikk i en barnehage. Det var ikke mulig å stenge porten etter meg for å gå hjem for å bearbeide funnene og tankene som hadde oppstått i løpet av dagen. Når jeg var på stranden, kjørte sønnen min på skolen, trente Muay thai, hørte bølgeskvulp under huset når jeg skulle skrive eller våknet av aper som landet på taket, ble datamaterialet bevisst/ubevisst samlet inn. Forskningen var rundt meg hele tiden, og det var til tider utfordrende å ta til seg og bearbeide hvor man var.

- Innsamling og bearbeiding av datamaterialet

Det å samle inn datamateriale over ett helt år, gir en stor mengde med data som skal sorteres og reflekteres over. Alt kan ikke tas med og det må velges ut hva som skal bli med og hvilke veier man vil gå med datamaterialet. Dette opplevdes som spesielt krevende da medstudentene som jeg vanligvis samarbeidet med og diskuterte med, var igjen hjemme i Norge. Vi fikk til noen faglige diskusjoner over nettet, men på grunn av at vi befant oss i forskjellige tidssoner, resulterte det i utfordringer om når det passet at vi snakket sammen. Ofte når jeg satt med skolearbeid og reflekterte over forskjellige teorier og datamateriale, passet det ikke å ta denne refleksjonen med medstudenter i Norge, da det enten var tidlig på morgenen for dem eller sent på kvelden. Når vi snakket sammen, ga det meg dyrebare utvikling, samtidig som det opplevdes problematisk å ordentlig sette ord på opplevelsene mine, da opplevelsene innebar så mange elementer og sanseintrykk som var veldig vanskelig, om ikke umulig å beskrive. Dette resulterte i en opplevelse av å sitte alene med oppgaven og store utfordringer med å åpne opp forventningene innen de kulturelle møtene og tenke bredere. Datamaterialet som ble samlet inn

fikk meg til å tvile, men det var utfordrende å forstå hva jeg tvilte på. Tvil er en usikkerhet over om noe er det riktige, noe man ikke er helt sikker på (Den norske akademiske ordbok, i.d). Mennesker er avhengige av tvilen for å kunne utvikle oss og åpne opp for at det er mellomrom i sannhetene vi besitter, da vi styres av alle diskursene som vi omgir oss med hele tiden (Johannesen & Sandvik, 2008; Johannesen, 2013). Allikevel er det å tvile på ett tema noe som er lite benevnt i vestlig litteratur og blir ikke sett på som en styrke eller noe positivt i en barnehagesammenheng (Johannesen & Sandvik, 2008).

Det å samle inn datamateriale i ett helt år, ga som nevnt, enorme mengder med data, og er sett i ettertid lite gjennomtenkt. Resultatet av å samle inn så mye datamateriale, er at det åpner opp veldig mange forskjellige stier som man kan følges innad i forskningens tematikk. Spesielt når forskningens tematikk er så bredt som for eksempel kulturelt foreldresamarbeid. Det bidrar til å skape en usikkerhet om hvilken sti som skal og bør ta. Hvilken sti er beste for å utvide kunnskap og muligheten for hva som blir sett i kulturelt foreldresamarbeid? Når teorien ble lest sammen med datamaterialets inntrykk, ble det oppdaget mange forskjellige tanker og teori som kunne bli tatt med inn i oppgaven, og forhåpentligvis kunne utvikle seg til noe viktig. Det å velge hvilken teori og hvilken av den store mengden datamateriale som skal plukkes ut for å bli en del av oppgaven var krevende og ga mange forskjellige oppgaver og forskninger inn i én masteroppgave. All datamaterialet var positivt med at det åpnet opp for mange stier og følge i forskningen, og det bidro til at veiene førte meg til veier og utvidet kunnskapen steder som jeg ikke var forberedt på. Det å samle inn så store mengder datamaterialet ga mye undring og ny utvidet kunnskap, men det oppleves det som det ble i meste laget og utviklet seg til unødvendig mye. Sett tilbake, så skaper det en forståelse om at det å samle inn datamateriale over ett helt år, gjorde prosessen i oppgaven enda mer krevende enn nødvendig.

- Utfordringer med autoetnografisk metode

Nå har det blitt tatt ett tilbakeblikk om utfordringene som oppstod under innsamlingen av datamaterialet på reisen. Nå skal vi se på utfordringene som kom når datamaterialet og tankene skulle bli drøftingsanalysert sammen med Butler og Spivak. Som sagt ovenfor var det utfordrende å stå i datamaterialet under hele reisen, uten mulighet til å trekke seg tilbake for å bearbeide det. Når man forsker for å oppnå en selvrefleksjon over egen profesjonsutøvelse, kreves det at man må tilnærme seg mye teori og bruker denne teorien i teksten (Rhedding-Jones,

2005, s. 46). Det å hele tiden være omringet av datamaterialet og mye teori for å på den måten forsøkte å bearbeide tankene og erfaringene som oppstod, bidro til at tekstene ble mer preget av en selvrefleksjon og påstander, enn et forskningsarbeid. Samtidig opplevdes det som utfordrende å lese teori. Dette var fordi teorien som hadde blitt lest hjemme, endret seg i betydning og tolkning litt etter litt, i møte med forskjellige kulturer. Det resulterte i at jeg brukte (u)nødvendig mye tid med å skrive tekst som ikke kunne brukes. Samtidig ble det også en del av datamaterialet. Først når flyet landet i Gøteborg og innsamlingen av datamaterialet ble avsluttet, opplevdes det som mulig å endelig bearbeide all datamaterialet. Grunnen til dette er fordi da ble det mulig å se reisen litt på avstand og få fysisk nærhet og samtaler med studievenner. Samtidig fortsatte teorien å endre betydning og begrepet likedan. Spesielt begrepet «likeverd» ble ett begrep som plutselig fikk uventet mye nysgjerrighet. Det bidro til at alt endret seg litt til.

I begynnelsen av reisen, ble det vurdert å bruke en autobiografisk metode i masteroppgaven min. Det blir ikke tolket som noe fruktbart i teksten å gå nærmere inn på hva en autobiografisk metode består av, annet enn at den grovt fortalt handlet om «...writers writing about writers, writers writing about themselves» (Denzin, 2015, s. 13). Det ble fort tydelig at med en autobiografisk metode, ble det for utfordrende å holde avstand mellom mine endringer og selvrefleksjon sett i lys av en forskning kontekst. Valget med å bruke en autoetnografisk metode, gjorde det mulig å holde denne avstanden, da det også har søkelys på den kulturelle og vitenskapelige prosessen (Baarts, 2015).

- Kan det å være utlending ha påvirket forskningen?

Hvem du er som menneske og hvilken etnisitet som du har, er en påvirkningskraft i forskningen som blir gjort (Rhedding-Jones, 2005). Hvem du som forsker er med på å påvirke forskningen, blant annet av forskerens kjønn, nasjonalitet, personlighet, hvor forskningen gjøres fysisk og hvilken kulturell kontekst forskningen gjøres i (Rhedding-Jones, 2005).

På bakgrunn av Rhedding-Jones teorier har jeg som utlending og person bidratt til å ha påvirket forskningen som er gjort i denne masteroppgaven. Når masteroppgavens prosess blir sett i ett metasyn, oppleves det problematisk å peke på spesifikke hendelser der påvirkningen har vært spesifikk synlig. Jeg tror heller ikke det er mulig å se, da det kan tolkes det som om min påvirkning av oppgaven blir tolket på forskjellig vis, utfra forskjellige teoretikere. Om vi ser

forskning gjennom Spivak sitt synspunkt, blir forskning gjort av vestlige personer preget av en vestlig, eventuelt ett eurosentrisk synspunkt og tolkning (Sitert i Midttun, 2008a, Spivak 2009). Dette er synspunkt som er preget av vesten sitt narsissistiske forhold til kunnskap, som handler om at det er den vestlige kunnskapen som er den «riktige» (Sitert i Midttun, 2008a, Spivak 2009). Når vestens holdning om hva som er den «riktige» kunnskapen er så sterk, skaper det problemer med å utvide kunnskapen og det sperrer for videre utvikling (Spivak G. , Kan de underordnede tale?, 2009).

Om forskningen blir sett gjennom Butler sin kjønnteori, kan det tolkes som om at det er kulturen og miljøet rundt forskeren som påvirker forskningen basert på forskers kjønn. Grunnen til det er Butler sin kjønnteori om at kjønn er noe som fysisk gjøres, og man blir det i møte med andre mennesker og kulturer (Butler, 2006; Butler, 2020). Så sett sammen med teorien til Rhedding-Jones om at forskningen blir preget av blant annet forskers kjønn og kulturelle kontekst (2005), så er det kulturen rundt meg som forsker som definerer meg som kvinne. Noe som igjen er med på å påvirke forskningen (Rhedding-Jones, 2005).

På bakgrunn av disse teoriene, har jeg som forsker tydelig påvirket forskningen i masteroppgaven, men ikke bevisst. Dette fordi jeg er en vestlig utlending og har vært i kulturer som definerer meg som kvinne, utfra hvordan jeg gjør kjønnet. Hvordan ville den samme masteroppgaven blitt om alt av datamateriale og bruken av teori var den samme, bare at det var en annen forsker? Samtidig vil jeg poengtere av at forskningen erfaringsmessig tydelig har påvirket meg. Det har påvirket meg til å klare å åpne opp og se bredere på forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møte med mødre i barnehagen.

2.6 Etske utfordringer i en kulturell undring

«Kultur er de ideer, verdier, regler og normer som et menneske overtar fra den foregående generasjonen, og som man forsøker å bringe videre- oftest noe forandret- til den neste generasjonen. Kultur er med andre ord det man lærer om rett og galt, stygt og pent, nyttig og unyttig, om den daglige adferd og mening med livet. Samfunnsmedlemmenes totale adferd, slike den viser seg i det de gjør og sier og det materielle utstyr de benytter seg av i sin gjøren og laden, utgjør samfunnets kultur» (Klausen, 1979, sitert i sand, 2008, s.31)

«Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) er et uavhengig og rådgivende organ, som har ansvar for å utarbeide nasjonale forskningsetiske retningslinjer» (NESH, 2021, forord). Retningslinjene springer ut fra normer innen det internasjonale forskningsmiljøet, og «formålet med forskningsetikken er å fremme fri, god og ansvarlig forskning» (NESH, 2021, innledning). De forskningsetiske retningslinjer har hver enkelt forsker et etisk ansvar for å følge, men de er rådgivende og det er rom for bruk skjønn innen etiske dilemmaer (NESH, 2021, innledning). Retningslinjene medvirker til en klarhet innen etikken som kan være problematisk innen forskning, samtidig som de også medvirker til en mer oppriktig og ærlig forskning, uten ytre påvirker innen aktører som kan tjene på forskningen økonomisk (NESH, 2021, punkt A 1). Det at de etiske utfordringene får en stor plass i innledningen er en bevisst avgjørelse, grunnet at innsamlingen av datamateriale er blitt gjort på tvers av kulturer og mennesker. Dette medfører mange etiske utfordringer og aktive valg som har blitt gjort i løpet av året.

- Etikk i kultur

Under dette kapittelet vil jeg fortelle om etiske utfordringer som oppsto under innsamlingen av datamateriale og da spesielt i valget med å samle inn datamateriale i forskjellige kulturer.

Når man forsker i andres kulturer og skal tolke deres måte å gjøre verden på, må man utvise vaksomhet og ydmykhet (NESH, 2021, punkt C 31-32), fordi som en hvit forsker har man ett privilegium hvor man automatisk blir lettere hørt (Rhedding-Jones, 2005). Dette er et privilegium som man må være meget bevisst på, da den gir meg mye makt over hva som kan

tolkes som troverdig. Når det forskes innad i andres kulturer, må man vise til en ekstra oppmerksomhet og ydmykhet over plassen som utlending i en ukjent verden, ved at man hele tiden har med seg i forskningen at misforståelser kan skje i møte med den andre, eller at kulturen blir satt i en annen kontekst (Sundsdal & Øksnes, 2015). Forskningen skal vise respekt for mennesker og naturen rundt, så ikke forskningen på noe som helst måte skal skade eller belaste noe eller noen rundt deg (NESH, 2021, punkt C 31). Denne respekten var utfordrende, ikke fordi jeg har utfordringer med å respektere andre mennesker og kulturer, men fordi hva som er respekt innen kulturen er ulikt. Da jeg var innom mange land og kulturer, måtte jeg opptre ydmykt ovenfor kulturene og min egen fremtoning, da jeg til tider ikke var klar over hva som forventes av meg.

Et konkret eksempel på en etisk utfordring som jeg opplevde på reisen, var å møte ulike kulturer og samle inn data med åpent sinn. Spesielt merkbart ble utfordringene når datamateriale ble satt opp mot begrepet likeverd. Da funnene ble dokumentert skriftlig, ble det tydelig at datamaterialet hadde ubevist blitt formet i ett eurosentrisk synspunkt. All forskning som gjøres, er preget av forskeren (Rhedding-Jones, 2005). Det er fordi forskeren tolker hva som blir sett og hvordan teorien blir lest (Rhedding-Jones, 2005). Selv om ingen forskning er upåvirket fra forskeren, vil det å bruke datamateriale som har blitt tolket ut fra en annen kontekst, vært «uforenelig med god vitenskapelig praksis» (NESH, 2021, Punkt A 12). Dette fordi datamateriale ville ha blitt forvridt utfra forskerens kultur og oppfattelse. Det å skulle se all forskning uten å sette det inn i en eurosentrisk kontekst var vanskelig, om ikke umulig å unngå. I ett forsøk på å få en masteroppgave som møter god vitenskapelig praksis, vil jeg i teksten være så gjennomsiiktig og ydmyk som er mulig gjennom min bevissthet om hvordan funnene har blitt tolket.

- Etikk i personvern

Når det er mennesker involvert i forskning, skriver NESH at «Det er en forskningsetisk hovedregel at det skal gis informasjon og innhentes samtykke fra alle som deltar i forskningen. Det gjelder selv om det ikke innhentes personopplysninger eller sensitiv informasjon, og det gjelder selv om personene blir anonymisert når man offentliggjør resultatene» (2021, etiske retningslinjer nr.15). Måten datamaterialet ble samlet inn på, var som sagt i hverdagslivet på reisen, ikke på konkrete situasjoner hvor jeg tydelig gikk inn som forsker. Resultatet av dette var at jeg ble ikke sett på som en forsker, men som en mamma og kone. Samtidig hadde jeg hele tiden innsamling av datamateriale i bakhodet og alt som ble opplevd på reisen, har på en

eller annen måte bidratt i denne masteroppgaven. Dette resulterte i at jeg var påtatt to roller. Forsker og familiemedlem. Når man har to roller, skal skillene gjøres tydelige (NESH, 2021, punkt B 19).

Da datamaterialet ble samlet inn gjennom hele reisen, og dermed ikke samlet inn konkret i en kort tidsepoke med spesifikke mennesker, var jeg tydelig på at denne reisen var en reise med hele familien, samtidig som jeg samlet inn datamateriale til masteroppgaven min. Det var ikke alltid det lot seg gjøre grunnet språkbarrierer, men menneskene som ble en stor del av hverdagen min ble det tydeliggjort ovenfor. Dette valgte jeg da innhenting av materiale ikke går konkret på individer. I Drøftingsanalysen er det brukt en fortelling som tar utgangspunkt i to kvinner på scootere. Dette er to kvinner som ikke kan identifiseres blant alle de andre kvinnene som kjører scooter. Fortellingen er hentet ut fra en sekund lang episode og kvinnene vet jeg selv ikke hvem er, og er også for meg umulig å identifisere. Bildene av kvinnene som er fotografert, er ikke kvinnene som det blir referert til i fortellingen.

- **Etiske endringer**

De første ukene etter at vi landet i Bali, var det planlagt at datamateriale skulle komme fra å se nærmere på hva de forskjellige kulturer i verden forventet av de yngste barna med tanke på hvilket kjønn barnet var. Dette skulle gjøres med enten å oppsøke steder barna var, som lokale barnehager eller observere ett gitt antall foreldre. På bakgrunn av de etiske retningslinjene ble det å observere barn på Bali i en kulturell kontekst som jeg manglet kunnskap om, utfordrende. Når man forsker i andre kulturer, må man sette seg inn i den kulturelle konteksten, da man som forsker skal unngå å stigmatisere mennesker innad i kulturen (NESH, 2021, punkt C 32). Tiden som vi skulle være i Bali, ga ikke nok tid til å bli godt nok kjent med den kulturelle konteksten til at det var etisk riktig å ta observasjonene inn i masteroppgaven. Det var en fare for at barnas kjønn og foreldrenes forventninger ville bli tolket inn i en eurosentrisk kontekst og på den måten ville datamateriale blitt endret, noe som man som forsker må være bevisst på at ikke skal skje (NESH, 2021, punkt A 12). « Historisk sett har svakstilte og sårbare grupper ofte vært utsatt for maktovergrep og uetisk forskning» (NESH, 2021, punkt C 31). Dette kan tolkes ut fra at forskningen er gjort grunnet mangel på kulturell kunnskap og forutante forventninger, og det ble en frykt for at jeg ubevisst skulle gjøre denne etiske feilen.

En annen etisk utfordring oppstod i samtykke som må innhentes før en observasjon gjøres. Det å involvere barn i forskning, gir en særlig beskyttelse (NESH, punkt B 17). Dette gis blant annet

av samtykke fra foreldrene om at det er inneforstått med hva forskningen innebærer og at de tillater at barna tar del i prosjektet (NESH, punkt B 17). På bakgrunn av språkbarrierer og de tidligere nevnte etiske utfordringer som oppstod i de kulturelle møtene, valgte jeg å droppe å samle inn datamatriale med å observere barn og deres foreldre. De etiske utfordringene ble for store på bakgrunn av hvor den kulturelle kunnskapen i møte med andre, akkurat da befant seg.

3 Teoridel

I dette kapitlet skal Butler og Spivak sin teori blir presentert. Både Butler og Spivak er to anerkjente teoretikere med mye kunnskap og tekster. Begge teoretikerne er kjent for å bli kritisert for å ha tekster som kan oppleves som litt utilgjengelige, derfor har jeg valgt ut noe av teorien deres og fordypet meg i den. Teorien som blir presentert i dette kapitlet, er valgt ut grunnet spenningen omkring hvordan den kan medvirke til en utvidet kunnskapen innenfor forskerspørsmålet: hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møte med mødre i barnehagen.

Teorikapitlet starter med å presentere Spivak.

Videre skal vi gå nærmere inn på teorien hennes om postkolonialismen og språkets makt. Senere skal vi se nærmere på essayet hennes: kan de underordnede tale. Til slutt skal vi se på Spivak sin tese «Unlearning One's Privilege as One's Loss» og språkets kompleksitet.

Videre i teorikapitlet blir Butler presentert.

Her sees det nærmere på hvordan Butler utfordrer den tradisjonelle måten å tenke kjønn på. Så skal kjønnets forventninger og hvordan vi tilpasser oss dette, sees nærer på. Til slutt skal hennes påstand om at «Kjønn er ett spill for galleriet, der alle er forpliktet til å delta, om de skal forstås som menneske» (Butler, 2020, s. 10).

I teoridelen kan det sees at kapitlene ikke er del jevnt mellom Spivak og Butler. Det føler viktig å fremheve at det er ikke gjort fordi Spivak sin teori blir sett på som viktigere i denne masteroppgaven. På bakgrunn av at den utvalgte teorien til Butler som blir brukt i denne, oppleves som blir såpass kraftig påvirket av hverandre, og ville skape et oppkonstruert kapittel. Det kan tolkes som om kapitlet ville vært ett spill i oppgaven, for å møte de konstruerte akademiske forventningene.

3.1 Gayatri C. Spivak

Spivak er født i India og flyttet til USA på 60- tallet hvor hun tok sin mastergrad og senere doktorgrad (Midttun, 2008a). Hun jobber nå på Columbia University og er der universitetsprofessor i humaniora (University, u.å.). Spivak er en kjent teoretiker innenfor kritiske tanker om postkolonialismen, der Spivak mener at kolonialismen absolutt ikke er ferdig, men fremdeles eksisterer (Spivak, 2014). Hun mener at vesten sitter med en konstruert makt om hvordan den «riktige» måten å leve og tenke på skal være, noe som resulterer i at andre land som ikke følger dette levesettet, kan bli sett ned på (2014). Spivak har ett problematisk forhold til postkolonialismen, fordi begrepet post viser til noe som har vært, men på bakgrunn av vestens makt over resten av verden, er som sagt kolonialtiden fremdeles ikke over (2009,2014). Spivak viser til at vestens kolonialisme fremdeles påvirker samfunnet gjennom påvirkningen av samfunnets kultur og litteratur (Wolden, 2017)

Innen vestens makt, er det spesielt den vestlige feministiske ideologi om hvordan kvinner skal være i verden, som hun er opptatt av (2009,2014). Vestens makt over kvinners væremåte, mener hun medfører til at Østens kvinner kan fra vestens synspunkt sees på som noen som må redde fra undertrykkelse og fattigdom (2009,2014). Spivak har skrevet essayet «kan de underordnede tale?», som er et postkolonialistisk essay (Spivak, 2009). Originaltittel er «Can the subaltern speak?», og ble originalt gitt ut i 1958, men jeg vil i denne oppgaven henviser til versjonen som er oversatt til norsk i 2009. Essayet setter spørsmålstegn om de underordnede kvinnene har mulighet til å bli hørt, og om de i det hele tatt har en stemme inn mot vestens makt (2009).

I tekstene til Spivak bruker hun mye begreper som kvinner og kolonialiserte (Wolden, 2017). Dette er identitetsord som ikke tar høyde for at alle er ulike og egne subjekter, men som blir brukt som en egen kohort for å referere til en samlet politisk undertrykt gruppe (Wolden, 2017). Identitetsord som vi bruker i språket vårt inneholder mye diskurser og makt (Wolden, 2017).

3.2 Språkets makt i (Post)kolonialisme

Postkolonialisme handler om at det er en skjev maktfordeling i verden, og spesielt vesten sitter med mye makt over landene som befinner seg utenfor den vestlige delen av verden (Spivak, 2014). Vesten definisjonsmakt om hvordan kvinners væren i verden skal være, er Spivak kritisk til (2009). Med denne definisjonsmakten forsøker vesten å kontrollere østens kulturer og hvordan de skal leve, spesielt innen den vestlige feminismen. Spivak mener at det resulterer i at vesten ser ned på andre kvinner som ikke følger vestens ideologi om hvordan man skal være en kvinne (2014, 2009). Det resulterer i at kvinnene ofte blir sett ned på og gjerne undertrykkede, om de ikke oppfyller de vestlige kravene og ideologiske væremåte (2014, 2009). Spivak sitt essay *kan de underordnede tale*, har satt ett søkelys på det hun definerer som underordnede, sett opp mot den vestlige kvinneideologi.

Bakgrunnen til at vesten har mer makt over resten av verden, her definert som østen, er fordi det er en skjev ubalanse mellom økonomien mellom de delene av verden (Spivak, 2014). Resultatet av det er at menneskene som lever i vesten har en bedre mulighet for å få en god utdanning, det er mer økonomi til å gjøre forskningsarbeid, som igjen fører til nye sannheter om samfunnet og verden utfra et vestlig synspunkt (Spivak, 2014). De skjeve økonomiske forskjellene og flere muligheter for utdanning i vesten, bidrar til at den vestlige delen av verden får et språk som bidrar til enda mer makt (Spivak, 2009, 2014). Vesten har penger som gir mulighet for mye forskning, noe som igjen gir dem makt til å forske ut fra vestens verdier og synspunkter og egen økonomisk vinning (Spivak, 2014)

Språket som utvikles som ett resultat av utdanning, skaper et troverdig språk som brukes til å sette ord på de dominerende sannhetene innen kvinners væren i verden (2009, 2014). På grunn av at mange land ikke har god nok økonomi for utdanning, har vesten et språk som mange av de andre landene ikke besitter (Spivak, 2014). Dette resulterer i at den vestlige delen av verden blir sittende med en definisjonsmakt over sannheten til hvordan ett samfunn skal konstrueres (Spivak, 2014; Spivak sitert i Wolden, 2017).

«Den euro-amerikanske akademiske kulturen, som, med tilbørlige avvikelser, omfattes av den akademiske elitkulturen overalt, er så utbredt og sterk at den betraktes som transparent og mulig å applicere på alle kulturer. Informasjon om kultur bør inhentes proaktivt, ettersom den alltid er usikker og følsom for forandrede tolkningsrammer. Specialisten taler ut fra sin kulturelle base, som stendig forflyttes og forskyves, og som man medvetent toner ned eller underlater å nevne ettersom den antas være transparent» (Spivak, 2014, s.156).

Dette sitatet viser til at makten innen utdanning er stor, og den bidrar til en eurosentrisk tankegang om at den vestlige kulturen har den rette måten å leve på (Spivak 2014). Spivak viser til en akademisk studie som heter cultural studies, som innebærer studier om forskjellige kulturer (2014, s 156). Hun er kritisk til dette studiet fordi det fremstiller de forskjellige kulturene som noe statisk, noe som ikke er under endring (2014). Samtidig som vestlige studenter er i sin egen kultur og ser at deres egen kultur stadig er i endring (2014). Dette bidrar til at vestens kunnskap om andre kulturelle tradisjoner blir en statisk oppfattelse og dermed tolket dem som kulturer som har problemer med utviklingen og skaper mange misoppfatninger om kulturer utenfor vesten (Spivak 2009, 2014). Kulturer er en ferskvare, og er problematisk å studere om man ikke er fysisk inne i kulturen, da kunnskapen i utdannelsen blir hentet inn reaktivt (2014). Er man ikke bevisst på det, kan det bidra til en feillære om andre kulturer, og en utdannet forventning om hvordan samfunnet innad i kulturene foregår, noe som hindrer de utdannede (vesten) til å høre (2009). Spivak mener at den vestlige verden ikke hører etter, fordi vesten sitter med en definisjonsmakt over hva som er den riktige kunnskapen om hvordan man skal være i verden (Midttun, 2008a).

3.3 Kan de underordnede tale?

Spivak har skrevet et essay som oversatt til norsk heter: kan de underordnede tale? (Spivak, 2009). Det handler om det er mulig for kvinner utenfor vesten å bli hørt, som et resultat av kunnskapsmakten som vesten sitter med (Spivak,2009). Ved å bruke begrepet underordnede,

har hun ment «å omfatte en bredde av ulike subjektposisjoner, uten å forhåndsdefinere dem ut ifra en allerede dominant politisk diskurs» (Spivak sitert i Wolden, 2017). Dette kan tolkes som at kvinnene er blitt satt inn i en kohort, uten at det har noe å si om hvilken nasjonalitet de har, hvilken kultur de tilhører eller hvilken farge de har på huden. Fellesnevneren for dem er at de er utsatt for den skjeve maktbalansen mellom vesten og østen, noe som resulterer at de som mennesker ikke blir hørt. «Det handler altså ikke om at individene ikke kan tale, men heller det at å tale fra underordnede posisjoner gjør at du ikke blir hørt» (Borgland, 2020, s. 30)

Essayet til Spivak handler om postkolonialismen og hvordan vestens kvinneideologi påvirker forventningene om andre kvinners væren i verden (2009). Spivak er kritisk over hvor mye makt den vestlige verden har ovenfor resten av verden og mener at denne skjeve maktbalansen hindrer underordnede til å kunne bli hørt og dermed få mulighet til å bli sett på som egne individuelle subjekter (2014;2009). Det er fordi mange kvinner som befinner seg utenfor vesten, ikke har mulighet til å bli sett på som subjekter, de blir sett på objekter og ofte kalt «de asiaterne» «de afrikanerne» (Spivak, 2014; Spivak sitert i Wolden, 2017). Vestens ideologi om hvordan man skal være som kvinne, springer ut fra kvinnes frigjøringskamp (Spivak, 2014). Den går ut på at kvinner skal være likestilt og bli sett på som likeverdig med mennene (Spivak, 2009,2014). Som nevnt før, har vesten god tilgang til utdanning og forskning, noe som bidrar til at vestens kultur har definert en slags rettesnor om hvordan man skal leve i verden (2014). Dette bidrar til at kvinner som ikke møter vestens ideologi, kan bli sett på som noen som ikke har klart å oppnå denne standarden å leve på, og kan tolkes som undertrykte (Spivak, 2009).

Vestens holdninger innen kvinners ideologi, kan bidra til at vestens kvinner kan utvikle en følelse at de må redde de underordnede, gjerne gjennom forskjellige organisasjoner, som er konstruert med et vestlig eurosentrisk utgangspunkt (Spivak, 2009, 2014). Vestens kvinneideologi med ett eurosentrisk syn, kan skape en nedsettende tankegang mot kvinner som ikke møter denne ideologien, og tolke dem som at deres levemåte ikke er den «riktige» (Spivak, 2009). Vestens eurosentriske syn på den kulturelle verden, kan bidra til at de velger å ikke lytte på de andres kvinners stemmer som uttrykker og forteller om deres kulturelle måter å møte verden på (2009). Dette mener Spivak bidrar til at den vestlige privilegerte ikke klarer å høre og ta til seg kunnskap om andre måter det er mulig å leve og møte verden på (2009, 2014).

3.4 Unlearning One's Privilege as One's Loss

«Hovedtesen for Spivak er det kjente «Unlearning One's Privilege as One's Loss», en slags avlæringskur for å kunne møte *den andre* på en mest mulig sannferdig og likeverdig måte. Spivak sier selv at våre «privilegier» også må forstås som våre «tap», idet de forhindrer oss i å oppnå en annen og bedre type kunnskap, nemlig at vi ikke er utstyrt med muligheten til å forstå *den andre* ut ifra vår sosiale tilhørighet, og at bare ved å gjøre denne jobben med «avlæring» kan vi oppnå en etisk og sannere relasjon til *den andre* (Spivak sitert i Midttun, 2008a, ss. 116-117)»

Nå skal jeg gå inn til hovedtesen til Spivak. Bakgrunnen til at det er denne tesen som er valgt fremhevet, er fordi tesen har bidratt til å åpne opp for å se nærmere på begrepet likeverd som noe statisk. Samtidig som tesen er spennende og aktuell på bakgrunn av hvordan innhenting av datamaterialene i denne masteroppgaven ble valgt å gjøre.

Det at Spivak henviser til at det å være et privilegert menneske resulterer i ett tap av annen kunnskap og utvikling (sitert i Midttun, 2008a, 2014), kan tolkes som at hun mener det å være privilegert skaper en blindhet og en slags umulighet til å kunne se mennesker på en mer objektiv måte, enn ut fra den privilegertes forventning. Vestlige mennesker har en del privileger som nevnt ovenfor og setter seg ofte over mennesker som ikke har de samme privileger som dem selv, men ifølge Spivak fører alle privilegiene som man har til store tap (2009). Tapet vil være å ikke klare å se andre mennesker på deres egne premisser og utgangspunkt, og dermed miste noe viktig (Spivak, 2014; Spivak sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011). For at du skal ha mulighet til kunne forstå den andre kvinnen, må du være der hvor hun befinner seg og snakke med henne, da det kulturelle stadig er i bevegelse (Spivak, 2014).

På bakgrunn av Spivak sin postkolonialisme, kan tesen da forstås som at de privilegerte består av de vestlige menneskene, som forventer at mennesker utenfor vesten skal gjøre verden utfra vestlige kunnskap og premisser. De vestlige forventningene er med på å hindre vesten til å se noe mer. Det kan videre forstås som at vestens forventninger er med på å skape ett mangelperspektiv ovenfor ikke vestlige mennesker. «Hovedtesen for Spivak er det kjente

«Unlearning One's Privilege as One's Loss», en slags avlæringskur for å kunne møte *den andre* på en mest mulig sannferdig og likeverdig måte (Midttun, 2008a, ss. 116)».

Det at Spivak ifølge Midttun velger å bruke begrepet likeverd i denne sammenhengen, åpner opp om at likeverd ikke er ett begrep med ett globalt statisk innhold. Det åpner opp om at likeverd er ett kulturelt begrep med ett innhold i endring, ut fra dens kulturelle kontekst. Dette fordi når det blir skilt mellom *de privilegert* og *de andre*, er det ingen selvfølge at hva som definerer likeverd hos den ene, vil være det samme hos den andre. Samtidig som Spivak henviser til at det er det å være privilegert som skaper utfordringer for å se andre mennesker på en mer objektiv måte, vil jeg her stille spørsmålstegn ved om ikke dette er å gå begge veier? Forventninger er noe som oppstår basert på blant annet informasjon (Svartdal, 2019), så det kan da tolkes som om alle må avlæres for å kunne møte *den andre* på en likeverdig måte. Sett i sammenheng med at likeverd hele tiden er i kulturell endring, er det da mulig å se noen med likeverd? For hvem sitt likeverd skal det tas ut fra?

Begrepet avlæring som Spivak henviser til at er den eneste måten for at man som privilegert kan møte *de andre* på en likeverdig og sann måte på, er ett begrep som hun siden har gått bort fra ifra, da hun heller nå foretrekker å henvise til at de privilegerte må lære (Midttun, 2008a).

«De siste 20 årene har det skjedd en dreining i min måte å tenke på, og jeg står ikke lenger inne for dette utsagnet, først og fremst fordi jeg synes at det er for narsissistisk, for mye fokusert på deg selv. Det jeg heller har prøvd å gjøre de siste 20 årene er å lære fra dem som har fått sine intellektuelle muligheter og ferdigheter ødelagt, og fra alle dem som ikke har institusjonell utdanning. Og lære gjennom hva barn gjør, ikke bare i undervisningssammenheng, men i andre miljøer hvor de oppholder seg. Så, jeg er ikke lenger fokusert på *avlæring*, men *læring*» (Spivak sitert i Midttun, 2008a, s. 127).

Dette viser til at Spivak stadig er i en tankeprosess, og dermed vil jeg også videre i denne teksten heller henvise til hennes teori om at man som menneske ikke skal avlæres, men at det gir en utvikling i kunnskapen gjennom å *lære*.

3.5 Språkets kompleksitet

Hun er selv kjent og ofte kritisert for å bruke ett språk som for mange er krevende og utilgjengelig, men til dette svarer Spivak at hun ikke skriver for at alle skal forstå, hun skriver for de intellektuelle menneskene (Wolden, 2017).

«Språket og verden kan ikke skilles fordi det er nettopp dette skillet som ifølge Spivak har spilt og spiller en viktig rolle i representasjonen og konstitueringen av verden som et stabilt vitensobjekt for vestlig kunnskap» (Wolden, 2017).

Verden er ett komplekst sted og det å skulle skrive et språk som er for allmennheten vil forenkle verden og ikke få fram kompleksiteten, så dermed må hun skrive med ett komplisert språk for å få fram det komplekse (Wolden, 2017). Spivak mener at det enkle språket, språket som skal nå alle mennesker, har en tradisjon fra den «vestlige vitenskapstradisjon» (Wolden 2017). Det enkle språket er preget av den fremdeles pågående kolonialiseringen og videreføre et eurosentrisk perspektiv, som bidrar til at de underordnede mister stemmen sin enda mer og vesten mister muligheten til å høre (Spivak, 2009).

Som før nevnt, henviser Spivak til at ett akademisk og godt språk, bidrar til makt (2014). Det som kan oppfattes som interessant er at når hun skriver om den vestlige språklige makten som kommer gjennom utdanning, kan det oppleves som om hun definerer det som noe negativt. Hun henviser til at det bidrar til å usynliggjøre de underordnede enda mer, og det resulterer i at vesten lytter mindre (2009,2014). Det kan tenkes at det tolkes med en negativ undertone fordi det er satt i en sammenheng om vestens kolonialisering av østen. Det interessante med det er at hun selv sier at hun må skrive ett språk som for mange kan defineres som utilgjengelig (2014).

Dette begrunner hun som sagt med at det er den eneste måten hun kan sette ord på det komplekse, og unngå ett språk som er preget av vestlige vitenskapstradisjoner. Dette er noe som gir en videre nysgjerrighet over tekstene og teoriene hennes. Hun mener selv at tekstene hennes ikke er ment for alle, men at hun skriver for de som er intellektuelle (Spivak, 2014; Wolden, 2017), men hvordan kan det bidra med å gi de underordnede en høyrere stemme? Tekstene hennes er spennende og en viktig for å kunne sette en tvil på forventninger og kunnskap innen det kulturelle, men når hun velger å legge seg på ett komplisert språk, bidrar

det til at det ikke er alle som får sjansen til å se nærmere på seg selv. Det er viktig å påpeke at hennes teorier ikke blir sett på som en fasit her i oppgaven, men hennes teorier har bidratt til en endring.

3.6 Judith Butler

Judith Butler er en amerikansk filosof og er en høyt ansett professor på Graduate School, University of California, Berkeley i avdelingen for sammenlignende litteratur (University, u.å.). I 1984 tok hun en doktorgrad innen filosofi, hvor hun siden har gitt ut mange tekster.

Butler er en kjent innen kjønnteorien og utfordrer den tradisjonelle måten å tenke kjønn på (Butler, 1993; Butler, 2020). Hun utfordrer tankene innen kjønn som noe statistisk og biologisk satt fra naturens side, med å ha en teori om at kjønn er noe som vi gjør, ikke noe som vi automatisk er (Butler, 1993, 2006). Du som menneske er ikke kjønn, før du kommer i møte med andre mennesker, som definerer deg utfra forventningene og kulturen som du befinner deg i (1993, 2006). kjønn er som ett skuespill, for å møte andres forventninger (2020). Butler mener at på bakgrunn av blant annet dette, er kjønn stadig er i bevegelse og konstruert av mennesker, og bruker beskrivelsen om at kjønn er noe som er performativt, og skapes gjennom de dominerende forventningene innen kjønn (Butler,2020). Mennesker vil hele tiden endres opp mot forventningene og av deres påvirkning vil vi utvikle oss til å bli ett subjekt (Butler, 1996, 2020,).

Butler mener at kvinnekampen om likestilling mellom kjønnene, har tradisjonelt sett oversett muligheten over at det eksisterer andre legninger og kjønnsidentitet, enn de to tradisjonelle (Sitert i Jegersted, 2011). Resultatet av denne overseelsen har bidratt til at heterofili har blitt det normative i forventningene mellom menneskers seksualitet og tiltrekning (Butler sitert i Jegersted, 2011). Hun er kritisk til at dette har skjedd og mener dette har ført til at mye av den dominerende tanken omkring hva det vil si å være en kvinne, fremdeles blir påvirket av kvinnekampen (Butler sitert i Jegersted, 2011).

Istedenfor å henvise til feminismen, henviser jeg til kvinnekampen. Dette er ett bevisst valg, da feminismen er ett begrep som rommer så mye og er så komplekst. Jeg vil unngå at det å bruke

begrepet vil være forstyrrende inn i forskerspørsmålets undring: hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

3.7 Kjønnets undring

Butler er en kjønsteoretiker som åpner opp en kritisk tenkning om den dominerende vestlige kjønnsstolkningen, om at det bare finnes to kjønn (2006, 2020). Tanken innen at det bare er to kjønn, det er konstruert fra menneskene og blitt en del av samfunnets sannhet (1996, 2006). Butler ble kjent for sin queer teori og tankene rundt kjønn og seksualitet, og i bøkene «gender trouble» (1990) og «bodies that matters» (Butler, 1993), tenker hun kritisk rundt teorien om at kjønn som noe som er ubevegelig og fra biologiens side. Kategoriene mann og kvinne er noe som Butler mener vi mennesker har konstruert med utgangspunkt i biologien og mange gjentagende dominerende sannheter omkring kjønn gjennom generasjoner etter generasjoner (Sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011).

Butler snakker dessuten helst ikke om *kvinnen*, hun snakker heller om individet og dets stadig gjentagende subjektive utførelse av kjønn og identitet livet igjennom. Vi er ikke utstyrt med noen mystisk indre essens eller kjerne som venter på å bli realisert, verken som mann eller kvinne, utenfor den performative sosiale og private scenen av språk og handling, hevder Butler (Midttun, 2008b, ss. 95-96)

Butler åpner opp for at til også kan være i flytende bevegelse og komme til uttrykk gjennom blant annet seksuelle legninger og din væren i verden (1996, 2006). Det skeivete miljøet som Butler var en del av, ga inspirasjonen til hennes tanker om at kjønn kunne være noe mer enn kategorien jente/gutt (2020). Den tokjønnet faste kategorien er med på å definere oss mennesker og tvinger oss inn i dikotomiene mann/kvinne ifølge Butler, og problemet er at disse dikotomiene er det mange som ikke identifiserer seg med dem (Sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011). Ungdommene i det skeive miljøet Butler hørte til, følte at de ikke kunne identifisere seg med de dominerende dikotomiene jente /gutt, og prøvde derfor å finne andre måter som de kunne

utrykke seg, for å på den måten konstruere sin egen identitet (Butler, 2020). På den måten kunne de få en mulighet til å komme inn i en kategori som de opplevde seg vel med å identifisere seg inn i (2020). Ungdommene utforsket hva som var deres subjektive identitet, med å lage nye begreper og definisjoner av sin seksualitet og sitt kjønn (Butler, 2020). Dette utviklet seg til å bli en inspirasjonskilde til å utfordre den tradisjonelle kjønnstanken (Butler, 2020).

«Skillet mellom biologisk kjønn og sosialt kjønn samt selve kategorien biologisk kjønn ser ut til å forutsette en generalisering av «kroppen» som noe som eksisterer før den får tilkjent kjønnslig betydning. Denne «kroppen» framstår ofte som et passivt medium som får betydning gjennom en inskripsjon fra en kulturell kilde som blir antatt å være ekstern i forhold til den kroppen. Enhver teori om den kulturelt konstruerte kroppen bør imidlertid stille spørsmål ved «kroppen» som en konstruksjon med en tvilsom generalitet når den blir framstilt som passiv og forut for diskursen. Det finnes kristne og kartesianske forløpere for slike synspunkter som, forut for framveksten av vitalistiske biologier i det nittende århundret, forstod «kroppen» som treg materie uten betydning, eller mer spesifikt som et profant tomrom, en fallen tilstand: bedrag, synd, den advarende metaforikken rundt helvetet og det evig kvinnelige» (Butler, 2020, s. 32).

Det kan oppleves som utfordrende å skulle gjengi Butler sin teori om at den dominerende tanken innen kjønn er noe som er konstruert fra mennesket side. Det kan forstås som utfordrende da kjønn er veldig komplekst, og for mange privat og til tider problematisk. Sitatet over oppleves som om at det setter ord på det litt uforståelige. Sitatet kan tolkes som at kroppen ofte blir presentert som noe passivt, og er avskilt med resten av mennesket (2020). Det er de kulturelle diskursene som definerer deg som menneske, utfra hvilken kropp du har som definerer hvem du er (Butler, 2020). Butler setter videre spørsmålstegn over hvor det er denne tolkningen om kroppens passive rolle har kommet fra og hva som gjør at denne måten å dele inn mennesker i kjønn på får så stor definisjonsmakt (1996, 2020). Hun viser til at språket som vi mennesker hele tiden bruker og blir eksponert for, har en stor makt over hva som blir de dominerende sannhetene som gjelder innenfor den kulturelle definisjonen over kjønnnet ditt (Butler, 1993; Butler, 2020). Det resulterer i en forventning over hvordan du skal gjøre kjønnnet dit (Butler,

1993; Butler, 2020). Når menneskes tanker og handling blir repetert år etter år gjennom generasjoner, uten at det blir møtt med så mye motstand, da blir det mer og mer en sannhet som man ikke tenker og setter spørsmålsteget ved (Butler, 2020).

3.8 Kjønnen forventninger

I en utdanningsinstitusjon som for eksempel skole eller barnehage, er det mange dominerende sannheter som gir en forventning om hvordan du som et kjønnen subjekt skal være, og for å beholde en slags ro og orden der man er, underkaster man seg de dominerende sannhetene og gir etter for forventningene andre har til deg (Butler sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011). Det betyr dette at du underkaster deg, samtidig som du behersker samfunnets spilleregler (Butler sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011). Denne tilpassingen gjør at vi mennesker bruker mye tid og krefter på å passe inn i kjønnsboksen som vi har fått utlevert og mange føler at kjønnsboksen er for trang og vi ikke passer inn og får en opplevelse at de ikke behersker de kjønnete forventningene samfunnet har til deg (Butler sitert i Lykke, 2008).

De dominerende sannhetene kommer ut fra blant annet samfunnets materialiteter og språket som vi har konstruert innenfor kjønnskategoriene (Butler, 1993; 2020). Med boka *Gender trouble* (1990) åpnet Butler opp for at kjønnen kan være noe mer enn de dominerende sannheten om hva det vil si å være en mann eller en kvinne. Kjønnen består av din seksualitet, hvem du som en person blir tiltrukket av (Butler, 1990; 2020). Du er ikke automatisk kvinne fordi du er født med en vagina, men du blir en kvinne fordi du oppfører deg og ser ut som en kvinne utfra de dominerende forventningene som ligger i hva det vil si å være en kvinne (Butler, 1993; Butler, 2020). Butler kom med påstanden i begynnelsen av 1990 om at kjønnen ikke er noe som man automatisk er fra biologien, men at kjønnen er noe som er konstruert fra samfunnet, ble veldig mange konservative kristne rasende, da de mente kjønnen er biologisk fra naturens side og at hun var en trussel mot kjernefamilien og familieverdiene som var viktige for samfunnets videre utvikling og danning (Butler, 2020).

Siden de dominerende sannhetene om hvordan man skal være kjønnen sitt er konstruert av oss mennesker, mener Butler at kjønnen er noe performativt, noe som hele tiden er i bevegelse og endring (Butler, 2020). Det er sammen med andre mennesker at du blir ett kjønnen, og det er det kulturelle miljøet som du omgås med som definerer deg (Butler 1996; 2020). Hva vi mennesker konstruerer innen de dominerende kjønnete sannhetene, vil hele tiden ha påvirkning på oss

mennesker og den tiden som vi lever i, derfor konstruerer vi hele tiden nye sannheter om hvordan kjønnet skal gjøres (Butler, 1993; 2020).

«På hvilke måter er kjønn en handling? Som i andre rituelle sosiale dramaer krever kjønnets handlinger at de blir utøvd *gjentatte ganger*. Denne gjentakelsen er samtidig både en gjenskaping og gjentatt erfaring av et sett av betydninger som allerede er sosialt etablert, og på denne måten blir de legitimert på en verdslig og ritualisert måte» (Butler, 2020, s. 51).

Det kan da forstås med at kulturen og miljøets dominerende kjønnete sannheter, ikke er statisk, men de er mulig å endre. Det krever at handlingene når man gjør kjønn, endres gjentatte ganger (Butler, 2020). På den måten vil den nye handlingen utvikle seg til å normalisere seg innen kjønnets gjøren og bli sosialt akseptert. Butler spør om «hvilken framførelse vil framvinge en nytenking av det maskulines og det feministiske sted og stabilitet» (Butler, 2020, s. 49)? Dette viser til det performative innen kjønnets dominerende sannheter hele tiden er i bevegelse. Ett konkret eksempel er at neglelakk og kroppslig myke bevegelser, ikke lenger er forbeholdt den kulturelle kvinnekroppen. Butler bruker uttrykket subjektivitet, med det viser hun til at kjønnets stadige endring, bidrar med å utvikle oss som et bevegelig subjekt, påvirket av det performative kjønnets sannheter (2020).

Ett annet eksempel om kjønnets performativitet og en måte å gjøre kjønn ut fra egne ønsker er drag miljøet, som Butler henviser til i boka *Gender Trouble* fra 2006. Der viser Butler til at du som menneske blir tolket som ett kjønn i møte med andre mennesker, men du kan velge å gjøre hvilket kjønn som du vil (1996;2006). Kulturen i drag miljøet ser på kjønn som noe som gjøres og at det stadig er i bevegelse og blir tolket ut fra menneskene som er rundt deg (Butler, 2006:2020).

3.9 Kjønnets spill

«Kjønn er ett spill for galleriet, der alle er forpliktet til å delta, om de skal forstås som menneske» (Butler, 2020, s. 10).

Om man går unna reglene i spillet, de dominerende sannheten over hvordan du skal være kjønn ditt, skaper dette mange uroligheter og kan gi den spillende personen en oppfattelse om at man gjør kjønn sitt feil (Butler, 2020).

Butler henviser til at hvilket kjønn som du identifiserer deg med, det spirer ut fra hvilket kjønn du har spilt ut fra de kulturelle forventningene som du er omgitt av fra du selv var liten (Butler, 1993; sitert i Midttun, 2008b). I en utdanningsinstitusjon som for eksempel en barnehage, er det mange dominerende forventninger om hvordan kjønn ditt skal gjøre (Butler sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011). Butler mener som nevnt over at for å beholde en ro og orden innenfor kulturen som man befinner seg, velger man å underkaste seg de forventningene som er til deg som kjønn subjekt (Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011). Dette er med på å medvirke til en ro og orden innen kulturen som du befinner deg i, og du gjør kjønn etter andres forventninger (Butler sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011). Dette kan vises til Butlers teori at når kjønn gjøres ut fra andre forventninger, så spilles det ett skuespill for de andre rundt, for å bli møtt med en forstående tilhørighet (Butler sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011, Butler 2020). Kjønn kan ifølge Butler bli sett på som noe som er flytende, og hele tiden er i endring, ut fra hvordan menneskene rundt tolker kjønn (Butler, 2020).

Dette at kjønn ikke er noe stabilt, det er ikke noe absolutt, men er ett spill for å oppleve å bli forsøkt og på den måten få en tilhørighet, kan oppleves som utfordrende. Utfordrende fordi den ser helt bort fra den dominerende kjønnskategoriene som eksisterer i dagens samfunn. Butler sier at hun ble inspirert å tenke annerledes omkring kjønn, etter å ha sett hvordan ungdommer i det skeive miljøet opplevde å ikke finne en tilhørighet (2020). Det kan sees på som om ungdommene ikke fant sine roller i spille «...der alle er forpliktet til å delta, om de skal forstås som menneske» (Butler, 2020, s. 10). Dermed prøvde ungdommene å finne nye roller i spillet, for å kunne spille ett spill som ga dem en mulighet for å bli forstått som menneske. Både av seg

selv og andre. Grunnen til at det er i det skeive miljøet som ga Butler sin inspirasjon om å tenke kjønn anderledes, er fordi det normative i samfunnet er heteroseksuelt, noe som resulterer med at kjønnets spill er konstruert for det normative (2006, 2020).

«Denne disiplinære produksjonen av kjønn skaper en falsk stabilisering av kjønn som tjener interessene til en heteroseksuell konstruksjon og regulering av seksualiteten innenfor reproduksjonssfæren. Konstruksjonen av koherens skjuler de kjønnsbruddene som flourer innenfor heteroseksuelle, biseksuelle, homoseksuelle og lesbiske kontekster hvor sosialt kjønn ikke nødvendigvis er en konsekvens av biologisk kjønn, og begjæret, eller seksualiteten generelt, ikke ser ut til å være en konsekvens av sosialt kjønn – ja, hvor ingen av disse dimensjonene av betydningsfull kroppslighet uttrykker eller reflekterer hverandre» (Butler, 2020, s. 43).

Selv om Butler bruker begrepet performativt sammen med teorien om at kjønn er noe som blir spilt, må ikke begrepet forveksles med at kjønn er noe som er en forestilling. «Performativet betyr enkelt fortalt at sosialt og biologisk kjønn ikke er *væren*, men *gjøren*» (Midttun, 2008b, s. 96). på bakgrunn av dette vil kjønn være noe som er flytende og med stadig endring, da kjønn er noe som gjøres, noe performativt

4 Drøftingsanalysen

Her i dette kapittelet skal vi se nærmere på hvordan Butler og Spivak kan bidra med å åpne opp for å se nærmere på forskerspørsmålet : Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen? Selv om forskerspørsmålet kan åpne opp for en forventning om at forskningen skal gjøres innad i en barnehage, så skal den ikke det, men den gjøres ute på en reise jorden rundt. Det er reisen og å være i andre kulturer som det først er satt søkelys på. Siden skal jeg ta med funnene og tankene som har oppstått inn i en barnehagekontekst. Med på reisen er Butler sin kjønnsteori og Spivak sin teori om postkolonialismen. Grunnen til at forskningen er gjort utenfor barnehagen er fordi det opplevdes som spennende å se på andre kulturer ved å være i dem fysisk og med alle sansene. På den måten se om den fysiske kulturelle tilstedeværelsen i østen, kunne åpne opp noe mer enn den fysiske kulturelle tilstedeværelsen i barnehagen. For å virkelig kunne lytte og forstå den andre, må man møte kvinnen er de er (Spivak, sitert i Midttun, 2008a, s. 118), og det er det jeg vil åpne opp for i denne oppgaven.

Metoden i oppgaven er en autoetnografisk metode og oppgaven tas som sagt ut på en reise jorden rundt. Den tar utgangspunktet fra en episode som skjedde på en øy i Thailand. Episoden blir fortalt som en fortelling og blir referert til som «*kvinnene på scooteren*». Det vises til ett bilde av to kvinner på scooter og jeg vil påpeke at det er ikke de originale kvinnene på scooteren. Det er for å illustrere to kvinner på scooter med religiøse plagg. Analysedrøftingen starter med å se på om forståelsen av reaksjonen kan sees i lys av forventninger innen kjønn sammen med kjønnsteorien til Spivak. I ett forsøk på å prøve å se bakgrunnen til reaksjonen tar vi ett tilbakeblikk til en lokal mann på Bali som forteller om hinduistisk-buddhistiske tradisjonelt familieliv. Dette gir noen spennende spor som følges videre sammen med Spivak sin teori innen postkolonialismen. Deretter forlater vi reisen for å ta med undringen og funnene som er oppstått inn i en norsk barnehagekontekst, for å undersøke om hva det kan utvide av kunnskapen. Drøftingsanalysen blir gjort for å se hvordan oppgaven kan bidra med å utvikle kunnskapen omkring forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

Metoden som er brukt i oppgaven er en autoetnografisk metode. Dette er en metode som tillater at jeg-ets får en plass i oppgaven, med jeg-ets følelser, opplevelser og tanker (Baarts, 2015; Graarud, 2022). Jeg-ets plass i oppgaven er sentral og gjøres som ett bevisst valg grunnet at datamaterialet som blir brukt, er ikke bare det som kan settes ord på og fortelling. Datamaterialet

er også min væren i reisen og andre kulturer, som har bidratt til å åpne opp og endre mine kulturelle forventninger. Dette har vært et viktig bidrag for å se teorien til Butler og Spivak med ett mer åpent sinn og se hva teorien deres kan bidra med i et kulturelt foreldresamarbeid. Som ett resultat av at det er brukt en autoetnografisk metode, ble det valgt å ikke dele opp drøftingen og analysen som to forskjellige deler. Det ble valgt å settes sammen i ett forsøk på å skape en helhet mellom teoriene til Spivak og Butler, reisens opplevelser, datamaterialet og jeg-ets tanker og følelser.

4.1 Kvinnene på scooteren

Figur 1 Foto: privat. To kvinner med religiøst plagg

Kvinnene på scooteren

Vi befinner oss på en øy i Thailand som heter Koh Lanta. Her er den primære religionen muslimsk, på tross av at i resten av Thailands primære religion er Buddhisme. En av de første dagene som vi ankom Thailand leide vi scootere for å kjøre sønnen vår til skolen, og ha en frihet til å oppdage og utforske øya på egenhånd. En dag vi hadde hentet sønnen vår på skolen satt vi på en restaurant langs veien og så på alle menneskene som kjørte scooter forbi oss. Det var en stor variasjon i menneskene og de var både unge(r), ungdom, eldre, kvinner, menn, vestlige og Thailandske. Mens vi satt og spiste middag kom det en scooter forbi oss med to kvinner med lange kjoler og niqab. Stoffet til kjolene og niqabene blafret i vinden, samtidig som det skjulte kvinnenens ansikt og hår. Øynene var det eneste som ikke var dekket til. Som en reaksjon på at jeg så akkurat disse to kvinnene på scooter sammen, snur jeg mot familien min og sier: Det er så godt at kvinnene får lov til å kjøre scooter, på tross av at de er undertrykkede.

Etter hvert som vi bodde på Koh Lanta, ble jeg kjent med noen av menneskene som bor på øya, som resulterte i en innsikt om hvordan samfunnet på øya er bygget opp. I takt med nye bekjentskap og kunnskap om samfunnet begynte en tvilende følelse å ta mer og mer plass i kroppen. En tvil om at det noe som jeg har misforstått, men som jeg ikke klarer å gripe tak i.

Vi ble tatt godt imot på øya, og ble etter hvert kjent med mange forskjellige mennesker. Både utlendinger og lokale. Det som jeg ble oppmerksom på da, er at kvinner med og uten niqab jobber i yrker som jeg hadde en forventning om at var forbeholdt menn her i østen. Det viste seg at jeg tok feil og kvinner jobber i alle forskjellige butikker og utsalg, de jobber innen turisme, de kjører taxi, de jobber innenfor bygge industrien og driver firmaer som de selv eier med mannlige ansatte under seg.

Episoden om kvinnene på scooteren slapp ikke tankene. Kvinnene virker absolutt ikke undertrykte. Det er kvinnene som sitter med kontrollen og hovedansvaret hjemme og i familiebedriftene, som mange av øyas bedrifter er. Mennene som jeg snakket med, sa at det var kvinnene har kontrollen og mennene må gjøre som de får beskjed om.

Dette er ett utdrag fra undringsboken som jeg hadde med på turen for å notere og huske episoder som opplevdes som aktuelt å ha med inn som datamateriale i denne masteroppgaven. Dette er

en episode som jeg ikke har klart å gi slipp på, da den åpnet opp om undringen og er utgangspunktet for forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen? Grunnen til det er fordi jeg sitter igjen med en opplevelse av at jeg gjorde kvinnene til ett objekt, ut fra mine kulturelle forventninger. Hva som påvirket måten som jeg reagerte på og hvorfor det gir meg en opplevelse av at det er noe som jeg har misforstått, slipper som sagt ikke taket. Det er ikke oppdagelsen om at kvinner har en annen posisjon i samfunnet enn jeg antok. Det er noe mer som jeg fremdeles ikke kan forklare enda, da det er noe som ikke sees. På tross av at det ikke kan sees enda, vet jeg at det er noe viktig innen møte med den andre. Butler og Spivak er de to teoretikerne som jeg velger å belyse forskerspørsmålet sammen med, da forskerspørsmålet inneholder kjønn og kultur. Butler sin teori om kjønnets performativt kan bidra med å se nærmere på kjønnets forståelse av kvinnene på scooteren, og Spivak med sin teori innen postkolonialisme kan bidra med å se nærmere på de kulturelle forventningene som oppstod når kvinnene på scooteren kjørte forbi.

Nå skal fortellingen om kvinnene på scooteren først bli åpnet opp sammen med Butler, så vil den sees nærmere på med Spivak sin teori.

4.2 Kjønn i endring

Nå skal vi med hjelp av Butler se om det var kvinnes kjønn som var årsak over reaksjonen som oppstod når kvinnene kjørte forbi, eller kan det være noe annet som kan ha skapt reaksjonen. Grunnen til at det er kjønn som blir sett på først, er fordi etter å ha vært noen måneder i andre land som har andre tradisjoner og kulturer enn jeg er vant til, er det tanker om kvinners væren som åpner opp en undring. Når vi hører om kulturelle tradisjoner, handler det ofte om kvinners plass i hjemmet, og jeg assosierer de som undertrykte. Samtidig har kvinnene en plass i mange kulturer som synes godt og som jeg ikke assosierer med undertrykkelse. Derfor er kvinners plass i samfunnet noe som jeg undrer meg over. Jeg velger å bruke Butler for å undersøke hvordan det kan tolkes å være kvinne. Grunnen til at jeg velger henne er fordi jeg er fysisk i ett land med ukjente kulturer og tradisjoner som jeg må forholde meg til. Butler er en amerikansk kvinne, og derfor oppleves det som trygt og «hjemlig» å se hva hun kan bidra med i undringen rundt reaksjonen min og kulturelle forventningene.

Butler utfordrer tankene omkring den klassiske teorien om definisjonen om hva kjønn er, og mener at kjønn er noe som er performativt (Butler, 2020). Hun åpner opp om at kjønn kan være noe mer enn de to dominerende kjønnene gutt eller jente, da kjønn er noe som må gjøres og

bare blir til sammen med andre mennesker (1993,2020). Det er fordi de dominerende kjønnsstolkningene er konstruert av mennesket, og du blir ikke automatisk ett kjønn subjekt, men det er noe som man spiller ut (2020). Som ett eksempel på det viser hun til i boka *Gender trouble* til drag miljøet (utvidet og tolket av meg). Det er ett miljø hvor hvilket kjønn du er, stadig er i endring. Du kan være ett kjønn på dagen, hvor du gjør kjønn utfra miljøets forventninger (Butler, 2006). På kvelden drar du til et drag miljø, hvor du trosser dagens dominerende forventninger om deg, og tar på deg det andre kjønnets dominerende utseende og klær (Butler, 2006). På den måten blir man ett annet kjønn subjekt i det miljøet, ut fra å endre på de dominerende faktorene innen det kjønn som eksisterte på dagen, i ett annet miljø (Butler, 2006). På bakgrunn av blant annet disse teoriene, mener Butler at kjønn er noe som er performativt, det er ikke ett statisk fenomen, men noe som er flytende og stadig i kulturelle forventninger (2020).

Om vi går tilbake til hennes henvisning innen transmiljøet, kan det tolkes som utseende og klærne har mye å si for hvordan kjønn gjøres og andres mennesker tolkning av det for de ser. Hva som er de dominerende måtene å tenke kjønn basert på utseende er forskjellige fra land til land, dermed vil jeg her henviser til den norske dominerende forventninger innen kjønn. I Norge er kjole ett plagg som er et veldig dominerende kjønnsplagg som ofte går under definisjonen som ett kvinneplagg. Utfra Butlers teori, så blir man kjønn i møte med andre mennesker, utfra forventninger om hvem du er i det miljøet som du befinner deg i (1993,2020). Hvilket kjønn du presenterer deg som, er ikke ekte, det er en falsk drakt, som tas på for å møte forventningen andre mennesker har til deg som kjønn person (2020). Det gjøres fordi det skaper en slags tilhørighet i det kulturelle samfunnet som du befinner deg i, og på den måten kan man føle seg forstått (2020).

Dette kan tolkes som om at Butler mener at er du i ett miljø hvor det er forventninger at kjønn endrer seg, endres man til en kvinne når man går i kjole. Er du i ett miljø hvor kjønn blir sett på som statisk og du må gå i klærne som forventes innen ditt kjønn, vil ikke mannen skifte kjønn om han har på kjole. Dette fordi det ifølge Butler er miljøets definisjon om hvem du er, som definerer kjønn ditt da man først blir ett kjønn sammen med andre (1993,2006). På bakgrunn av teorien om at kjønn er noe som blir til i møte med andre mennesker og kulturen, kan det ses på som at det er menneskene rundt som sitter med definisjonsmakten om hvilket

kjønn du er. Dette kan igjen sees på at det er menneskene rundt deg som definerer deg. Bare ikke kjønn, men som menneske.

Teorien til Butler om at kjønn er noe performativt, er en kjønnstanke som kan tolkes som en teori som bidrar til frihet og likeverd mellom kjønnene. Dette fordi det kan ses på som om at de dominerende forventningene innen hvordan man skal være kvinne, ikke er statisk, men noe du som menneske i teorien har mulighet til å endre på. Butler sin kjønnsteori kan utfra denne forståelsen sees på som en tanke innen kvinnefriheten som kvinnebevegelsen i vesten har kjempet for at kvinner skal ha. Dette er fordi teorien kan forstås på som ett viktig bidrag til å styrke likeverdet mellom kjønn slik at ingen kan bli undertrykket, fordi kjønn stadig kan bevege seg. Det er greit å bytte på hvilket kjønn som du selv vil være, og på den måten kan undertrykkelsen mellom kjønn forsvinne, da man ikke er ett definert kjønn.

Teorien til Butler om at kjønn kan være noe annet, noe mer, oppleves som spennende. Det kan som sagt forstås som en teori med frihet over å kunne være hvem du vil. Det å fremstå som en kvinne, er bare ett skuespill som du blir definert som sammen med andre (Butler, 2006; Butler, 2020). Allikevel er det noe i denne teorien som oppleves problematisk, som jeg ikke helt kan beskrive hva er. På en måte oppleves teoriene som en frihet til å være hvem du vil, men nå som jeg befinner meg på andre siden av jorden, skaper en usikkerhet om teorien hennes åpner opp for samme frihet her. Friheten om hva det vil si å være en kvinne og dens bevegelse, oppleves annerledes når man kommer tett på andre kulturer og tradisjoner enn det Butler sin teori først ble lest i, som var hjemme i Norge. I ett forsøk på å finne ut hva som oppleves som problematisk innen Butler sin teori, skal vi i neste kapittel ta ett lite tilbakeblikk om ett møte med en lokal mann på Bali.

4.3 Er kjønn flytende for alle?

Datamaterialet som denne oppgaven består av, er som tidligere sagt fra reisens opplevelser, hvor noe blir skrevet frem i denne oppgaven. Dataene er også reisens opplevelser som er mer utfordrende å skrive frem, som følelser, lukter, stemning og det å bare være i andre land. Felles for disse tingene, er at de er med på å utvikle og til tider endre tankene mine, sammen med teorien til Butler og senere Spivak. Nå vil jeg ta dere med på ett tilbakeblikk om den hinduistisk-buddhistiske tradisjonelle kultur som ble fortalt i møte med en lokal mann på Bali, to måneder før episoden med kvinnene på scooteren skjedde. Det er viktig her å understreke at jeg ikke

sitter med en ekspertise innen hinduistisk-buddhistiske kultur. Tilbakeblikket gjenforteller det som den lokale mannen fortalte. Viktigheten er ikke akkurat denne tradisjonelle kulturen, heller det at det finnes mange forskjellige kulturer med ulike tradisjoner og kjønnete forventninger.

Jeg undrer meg over om denne historien kan ha bidratt til at kjønnteorien til Butler oppleves som noe problematisk når den blir sett på i østen . Er det mulig at teorien om kjønns performativ kan være en underliggende årsak til en kulturell forventning som skapte reaksjonen som oppstod med kvinnene på scooteren?

Tilbakeblikk på historien til den hinduistisk-buddhistiske javaneseres mannen om deres tradisjonelle kultur:

Den lokale mannen fortalte at religionens tradisjoner påvirker deres daglige gjøremål og gir en orden i samfunnet og deres familieliv. Indonesia er et muslimsk land, men på Bali er det hinduismen som står sterkest. Hinduismen som blir praktisert på Bali, er ikke lik den som blir praktisert i India, men det er en balinesisk hinduisme som stammer fra hinduistisk-buddhistiske javanesere.

Han viste til at når en kvinne gifter seg på Bali og er knyttet til den tradisjonelle Balinesiske hinduismen som de fleste på øya er, må hun flytte fra sin egen familie som ofte består av søsken og foreldre, inn til sin ektemanns familie. Hun kan da ikke hjelpe til eller forsørge sin egen familie mer, men er da forpliktet til å hjelpe og forsørge svigerfamilien sin.

Denne tradisjonelle måten å leve i ett familieliv på, oppleves som undrende problematisk å se sammen med Butler sin teori om at kjønn er noe performativt. Teorien hennes går som sagt ut på at kjønn ikke er noe som man automatisk blir, men det er noe som gjøres sammen med andre mennesker (1993,2006). Når denne teorien settes sammen med den balinesisk- hinduistiske familietradisjonen på Bali, der kvinnes plass er bestemt allerede ved fødselen av, oppleves det ikke som om det er noe rom å gjøre kjønn. Forventningen om hvordan man skal være en kvinne kommer ut fra blant annet samfunnets materialiteter og språket som er konstruert innenfor kjønnskategoriene (Butler, 1993;2020). Dette kan sees på som at kvinners dominerende forventninger om hvordan de skal være kvinne, er bestemt ut fra den hinduistisk-

buddhistiske tradisjonen. Det kan tolkes som om kvinnen ikke har noe frihet til å velge hvilket kjønn som de skal spille, men må spille utfra forventningen om hvordan tradisjonen forventer at kvinnen skal være.

Hva konsekvensen blir om man som kvinne går bort fra denne tradisjonen om du er i en kultur som forventer den av deg, vet jeg ikke. Den lokale mannen ga uttrykk for at når denne tradisjonen ble fulgt, skapte det en ro. Dette stemmer overens med påstanden til Butler om at det å følge de kulturelle forventningene innen kjønnets gjøren, skaper en ro og orden i samfunnet (Butler, 2020). Om vi ser på den performative teorien til Butler, så kan definisjonen på hvordan man er kvinne endres, men det er avhengig av at den hinduistisk-buddhistiske tradisjonens forventninger om hvordan man er kvinne endres først. Nettopp fordi du blir kjønnnet ditt i møte med andre mennesker og kulturen. Språket som definerer forventninger innen kjønn som vi bruker og blir eksponert for over lenger tid, har en veldig stor makt (Butler, 1993:2020). Dette kan da forstås med at kulturens forventninger om hva det vil si å være en kvinne, må endres både gjennom språket og kulturens mentalitet. Om man ser på teorien til Butler sammen med den hinduistisk-buddhistiske tradisjonen, kan teorien oppfattes som nedsettende ovenfor kvinnene. Tar teorien fra dem friheten og deres likeverdighet som kvinner?

4.4 Kontekstens endring.

Etter nå å ha sett på hva Butler sin teori om hva kjønn er og hvordan det kan endres, åpner det opp for noen spennende tanker innen hvordan betydningen kan endres i kontekster. Drøftingsanalysen starter med å undersøke om det er tankene innen kjønn som var årsaken til reaksjonen som oppstod når kvinnene på scooteren kjørte fordi. Etter å ha sett nærmere på teorien til Butler, ut fra det som kan tolkes som en vestlig kontekst, kan hennes teori sees på som en måte å tenke kjønn på som en frihet innen det å være kvinne. Det kan tolkes som en frihet, da kjønn er ett skuespill som spilles etter forventninger for å skape en slags ro, samtidig som det er miljøet rundt som du blir kjønnnet av (Butler1993;2006;2020). Grunnen til at konteksten tolkes som vestlig, var fordi både Butler og jeg er to vestlige kvinner, og det var ingen andre stemmer med i den konteksten. Det som bidro til å skape spennende tanker, det var når Butler sin teori ble sett i en kontekst fra den balinesisk- hinduisme, og møtt av en stemme fra østen. Det startet med å se på kjønnsteorien til Butler som en mulighet for kvinnefrigjørelse, men når det ble satt i en balinesisk- hinduisme tradisjonell kontekst, endret det seg. I den

konteksten åpnet det opp for en utvidet forståelse av teorien. Det åpnet opp for undringen om kjønnen som performativt kan i forskjellige kontekster og tradisjoner får en noe annen betydning. I den balinesisk- hinduistiske opplevdes det som klare forventninger om kvinners plass, noe som kan resultere i at det kan være utfordrende å spille kjønnen sitt fra noe annet enn de andre forventer.

I en forlenget forståelse av dette, oppleves det som at det å forklare reaksjonen som oppstod med kvinnene på scooteren som ett resultat av kjønn, oppleves som for enkelt. Det oppleves som om det er noe mer i kjønnets betydning. Dette fordi kjønnsteorien til Butler, kunne forstås som at det ga forskjellig «utslag», utfra hvilken kulturell kontekst som den tolkes ut fra. Det at kontekstene bidro til en endring av forståelsen av kjønnsteorien, bidro til ett spennende spor for å se nærmere på reaksjonen om kvinnene på scooteren. Det blir spennende å se om dette sporet også kan bidra til å få en forståelse av forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

4.5 Kvinnene på scooteren med Spivak

Tolkningen om at forventningene innen kjønnsteorien til Butler ble endret da det ble satt i en hinduistisk-buddhistisk tradisjonell kontekst, kan som nevnt sees som ett spor, og det sporet skal vi nå følge. På bakgrunn av at det kan tolkes som om teoriens konsekvens innen kjønn ble endret i møte med en annen del av verden, vil Spivak nå bli invitert inn i teksten. Dette for å se nærmere på hvordan hennes teori som mener at vesten fremdeles sitter med en kolonialisert makt over østen, kan utvide sporet. La oss se nærmere på om hennes bidrag inn i teksten kan åpne opp for hva som var årsaken til reaksjonen om kvinnene på scooteren, da det oppleves som om det er noe mer enn kjønn. Spivak sin teori om postkolonialismen og vestens tolkning av hvordan kvinner skal møte verden, er en teori som jeg vil vi skal stoppe litt ved nå. Dette er fordi det å se på Spivak sine tanker sammen med sporene vi har funnet ovenfor, oppleves som spennende. Kan hennes teori utvide sporet om at det er noe mer enn det direkte kjønnen og klærne som reaksjonen var ett resultat av?

Spivak opplever at postkolonialisme er ett problematisk begrep, da post omhandler noe som har vært, noe som tilhører fortiden (2014). Spivak mener at kolonialismen fremdeles ikke er over

og at den fremdeles eksisterer (2014) Dette er fordi vestens makt påvirker forventninger som oppstår om hvordan resten av verden skal være i verden (Spivak, 2014). Som for eksempel de dominerende forventningene som skapes innen kjønn som Spivak mener stammer fra den vestlige kvinnekampen om likeverd mellom kjønnene (2009;2014).

Kvinnekampen som har foregått i vesten, er konstruert ut fra vestens verdier, og dette er med på å bidra til at vestlige kvinner ser på østens kvinner som undertrykte (Spivak, 2014;2009). Med dette henviser hun til spesielt kvinnene i Europa og Amerika om kampen for like rettigheter og likeverd sett opp mot mannen (2014). Den euromaerikanske familien er bygget opp fra et heteronormativt perspektiv, altså mann og kvinne (2009; 2014). Kvinnekampen har kjempet for at kvinner og menns posisjon i verden er likestilte med hverandre, med samme rettigheter og muligheter (2014).

Denne teorien skal nå sees i sammenheng med funnene i forrige kapitel med Butler, for å se hva som det kan bidra med å utvide innen kulturell kunnskap. Funnene handlet om at kjønnsteorien til Butler ble sett på med noe annerledeshet når den kom sammen med østens kontekst. Noe som utviklet seg til å undre over om reaksjonen om kvinnene på scootere kan komme fra noe mer enn kjønn. Reaksjonene som oppstod da kvinnene på scooteren kjørte forbi, var en øyeblikkelig forventning om at de var kvinner og på grunn av niqaben forventes de å være undertrykkete. Satt sammen med Spivaks sin teori, så kan det komme av at vesten har laget en dominerende måte kvinner skal gjøre kjønn sitt på (2009;2014), og at niqab symboliserer det motstatte for mange i vesten.

Spivak mener at vesten sitter med en stor definisjonsmakt om hva som er den rette kunnskapen i verden (Spivak sitert i Midttun, 2008a; Spivak, 2014). Bakgrunnen til det er at det er en økonomisk skjevhet i de forskjellige delene av verden, og vesten sitter med en økonomi som bidrar til at en stor del av befolkningen er utdannet (2014). Utdannelse bidrar videre til makt og troverdighet (2014). Som sagt tidligere, ble det i denne oppgaven tolket som om Butler og jeg-et i denne oppgaven bidro til å se hennes kjønnsteorier med ett vestlig utgangspunkt. Da teorien hennes siden ble satt i en annen kontekst, så kunne betydningen av friheten som teorien til Butler først ga, endre seg. Jeg velger her å ikke gå direkte inn i den kulturelle hinduistisk-buddhistiske tradisjonen som den lokale mannen fortalte om, men heller gå inn på det faktumet om at noe endret seg med en annen kontekst.

4.6 Endringens undring

Jeg vil her starte med en liten oppsummering over hva som hittil har kommet frem i drøftingsanalyse kapitlet. Det som har kommet frem til nå skal samles og tas med videre for å se på hvordan det kan bidra til å forstå hva som forårsaket reaksjonen til kvinnene på scooteren utover kjønn.. Det å se på Butler sin kjønnsteori og ha fått mulighet til å møte teorien sammen med en annen kontekst enn den vestlige, har bidratt til å se at teorier kan endre seg i møte med andre utgangspunkt og kontekster. Kjønnsteorien gikk fra å kunne bli tolket som en frigjørelse fra å bruke kjønn som undertrykkelse i møte med vestlige tanker, til å kunne bli tolket som en teori som kunne gjøre likeverdet mellom kjønnene som vanskelig. Det å se teorien sammen med Spivak, bidrar i oppgaven for muligheten til å åpne opp for at det kan være jeg-ets vestlige utgangspunkt som kan ha bidratt til reaksjonen på scooteren. Dette sett sammen med at den kan ha vært preget av en tankegang om at kvinnene på scooteren ikke møtte vestens dominerende forventninger om hvordan kvinner skal være.

La oss se tilbake til teorien om at vesten sitter med definisjonsmakten på hvordan man skal være en kvinne (2009;2014). I essayet «kan de underordnede tale?», stiller Spivak spørsmål om østens kvinner sitter i en posisjon som gjør at vesten vil lytte til dem eller ikke (2009). Med de underordnede, henviser hun til østens kvinner som en samlet politisk kohort, da de har en historie om å bli undertrykt av vestlige land (2009;2014). En av bakgrunnene til at østens kvinner ikke blir hørt i sammenheng med vesten, er vestens makt over hvordan den riktige måten man skal være en kvinne på er (Spivak, sitert i Midttun, 2008a, 2009). Wolden intervjuer Spivak som sier at vesten har en tradisjon innen vitenskapen å bruke ett maktspråk som er med på å ekskludere de som ikke har ett språk som har makt nok til å bli hørt, som ofte er kvinner i østen (2017).

Denne makten kan bidra til at det ikke er alle kvinner som blir hørt, om de ikke møter vestens forventninger. Vestens forventninger er som nevnt tidligere at kjønnene blir sett på med likeverd og likestilling. Det kan sees sammen med reaksjonen på kvinnene på scooteren. De ble tolket som undertrykkete fordi de bar ett plagg som for mange i vesten blir sett på som ett religiøst plagg som bidrar til undertrykkelse av kvinner. Det var bare det som ble sett. To kvinner som var heldige som fikk kjøre scooter. Spivak sin teori om at det ikke er alle som blir hørt, på grunn av en skjev maktbalanse, får meg til å tenke tilbake til den lokale mannen. Hans fortelling om den hinduistisk-buddhistiske tradisjonen, åpnet som tidligere nevnt en opplevelse

av at Butler sin teori gikk fra å gi kjønnene likeverd, til at veien til likeverd mellom kjønnene ble mer problematisk. På bakgrunn av disse tankene, kan det da hende at det er begrepet likeverd som kan ha bidratt til reaksjonen om kvinnene på scooteren?

Spivak har en kjent tese som går under «Unlearning One's Privilege as One's Loss» (Spivak sitert i Midttun, 2008a, ss. 116-117). Den går ut på at når man som en privilegert person møter «den andre», må man som den privilegerte få noe kunnskap «avlært», «...for å kunne møte *den andre* på en mest mulig sannferdig og likeverdig måte... (Spivak sitert i Midttun, 2008a, ss. 116-117)». Denne tesen kan sees i sammenheng sammen med undringen om det er synet på likeverd som kan ha bidratt til reaksjonen om kvinnene på scooteren. Grunnen til det er at det kan tolkes som om at reaksjonen oppstod grunnet ett vestlig privilegert syn på hvordan man skal være kvinne. Bruken av niqab ble av meg tolket som ett plagg som bidro til å undertrykke kvinners likeverd i verden. Selv om det kan forstås som om det utfra teori og videre tanker kan være begrepet likeverd, sammen med kjønn som kan ha bidratt til reaksjonen, åpner dette opp for flere spørsmål enn forståelse. Dette fordi det bidrar med en undring om likeverd er ett statisk begrep eller ikke. Er det mulig at likeverd kan inneholde noe annet eller ha en annen betydning enn det som det betyr i Norge? Kan begrepets betydning være kulturelt? I Norge er likeverd noe som for mange er utelukkende positivt og ett viktig element i det norske samfunn, men er bare én tolkning av begrepet?

4.7 Reisen inn i den norske barnehagen

Hittil har oppgaven handlet om reisen jorden rundt sammen med Butler og Spivak. Denne reisen har vært viktig å dele, da det påvirker oppgaven videre. Dette har vært viktige tanker og teorier som forhåpentligvis har bidratt til en kulturell utvikling sett i lys av det kjønnete mennesket. Videre skal det vises til hvordan denne reisen og den kulturelle utviklingen er aktuell innen den norske barnehage og kan bidra med forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen?

Det finnes mange forskjellige kulturer innad i Norge. Som nevnt tidligere, henter vi i denne teksten inspirasjon fra Butlers bruk av kultur, som tar utgangspunkt i at kultur beskriver alle menneskets væren i verden (Butler, 2020). På bakgrunn av denne tolkning av hva som kommer inn under begrepet kultur, er det ikke til å unngå at mange lever i flere forskjellige kulturer på

en gang. Noen kulturer er såpass like at det ikke er noe utfordringer knyttet til det. Noen kulturer har en kjerneverdi som kan blir utfordrende å opprettholde i en barnehage, og kan det by på forskjellige utfordringer. Jeg vil ikke henwise til spesifikke kulturer her med navn, da det er mye variasjoner innenfor de forskjellige kulturene. Det som vi skal se på er generelle forskjeller som diverse kulturer står for, som barnehageansatte forholder seg til og foreldrene kan oppleve som utfordrende. Det kan være bruk av religiøse plagg som hijab hjemme, men barnet vil ikke bruke det i barnehagen. Det kan være høytider som blir feiret hjemme, men ikke i barnehagen, eller omvendt. Det kan være at man ikke feirer bursdag hjemme, men det er lagt opp til stor spenning rundt det å feire bursdag i barnehagen. Det kan være at i barnehagen har barn muligheter til å kle seg ut som det motsatte kjønn, leke med alle leker som du vil, selv om de ikke «presenterer» kjønnnet til barnet som leker. Hjemmet til barnet kan ha en annen kultur på det og for foreldrene er det viktig at barnet ikke trosser forventningene til sitt bestemte biologiske kjønn.

Da det er mange kulturer barn og voksne må forholde seg til, vil jeg nå ta med undringen rundt begrepet likeverd, inn i en barnehagekulturell kontekst. Kan det være ett begrep som i likhet med Butler kjønnsteori, endres utfra kulturelle forutsetninger? En barnehage er ett område hvor det finnes mange forskjellige kulturer innad, som er tvunget til å samarbeide og likeverd blir sett på som en viktig måte å se hverandre på (2017). I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, som er skrevet på bakgrunn av den norske barnehageloven står det under kapittelet som handler om barnehagens verdigrunnlag:

«Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10).

I den vestlige delen av verden har det gjennom mange år pågått en kvinnekamp for å styrke kvinners rettigheter i samfunnet. Kvinnekampen som har blitt kjempet for, er en kamp som betyr mye for det norske samfunn og for kvinners plass i samfunnet. Uten denne kampen hadde verken kvinner kunnet studere, stemme ved valg eller bli sett på som ett likeverdig menneske ved siden av mannen. Det at kvinner og menn er likeverdig med hverandre, blir sett på som noe viktig i de fleste vestlige landene, og da særlig i de skandinaviske landene. Vestens ideologi om hvordan kvinner skal være, kan resultere til at vestlige kvinner får tanker om at østens kvinner

må reddes, om de ikke lever ut fra vestens ideologi (2006;2014). Dette er ifølge Spivak fordi vestlige kvinner ser på sin væren i verden som den riktige måten å være på, og at de må hjelpe kvinnene som ikke lever som dem (sitert i Midttun,2008a; 2014).

Spivak mener at når vestlige kvinner får ett behov for å redde østens kvinner som ikke møter deres ideolog i hvordan man er kvinne, ser vestlige kvinner ned på andres levemåter (2006;2014). Dette mener Spivak resulterer i en nedverdig tankegang mot kvinner i østen, da deres kulturelle møte å være kvinne i verden blir sett ned på fordi de ikke lever som dem (sitert i Midttun,2008a; 2014). Dette kan forstås som en provoserende påstand, da de aller fleste ikke vil bli definert som nedsettende. Da barnehagen er ett sted hvor det er mange forskjellige mennesker og kulturer som må samarbeide, er det sett sammen med Spivak veldig viktig å ha en bevissthet innen forskjellige kulturelle forskjeller.

«Hvorvidt førskolelærere er klar over at egne tenkemåter er kulturelle, og at det finnes andre likeverdige tenkemåter, får konsekvenser for det pedagogiske arbeidet» (Otterstad & Rhedding-Jones, 2011, s. 202).

Dette viser til hvor viktig det er at begrepet som likeverd og kulturelle verdier blir tatt frem, selv om det kan gi en vond ettersmak i munnen. Tankene går tilbake til reaksjonen som jeg hadde om kvinnene på scooteren, kan den sees i sammenheng med teorien til Spivak om at det oppstod nedsettende tanker fra min side? Dette åpner videre opp for en undring om det kan være ubevisste tanker innad i en barnehagekontekst som kan skape det Spivak henviser til som nedsettende tanker. Min tanke er:

Reaksjonen som kvinnene på scooteren ga meg, gjør meg nå flau. Selv om reaksjonen sprang ut fra kunnskapen og forventningene som jeg hadde da, har det kostet mye å sette reaksjonen min som hoved fortelling i analysedelen.

4.8 Det kulturelle likeverd

De norske barnehagene er bygget opp av kristne og humanetiske verdier som blant annet består av likeverd mellom mennesker, uavhengig av kulturell bakgrunn eller kjønn (Utdanningsdirektoratet, 2017). På bakgrunn av rammeplanen, kommer det godt til syne at likeverd er en rettighet barna og foreldrene i barnehagen har, og erfaringsmessig er dette en rettighet som det er satt mye søkelys på. Hva skjer om vi setter barnehagens verdier om at likeverd skal fremmes i barnehagen, uansett kjønn og kulturell bakgrunn, sammen i en foreldrekontekst med en hinduistisk-buddhistisk tradisjonell mor i barnehagen. Hvordan ville mors møte med barnehagen blitt påvirket i samtalen om hvordan familielivet er hjemme hos dem, om det kommer fram at hun må forsørge mannens familie, og ikke hennes foreldre? Ville det oppstått andre forventninger til henne som mor om dette ble fortalt på bakgrunn av barnehagens verdi om likeverd?

La oss ha med disse tankene inn i en annen barnehagekontekst, som ikke er innhentet datamaterialet, men som er en fiktiv digresjon om kulturelle syn på likeverd. Det å være såkalt husmor er i noen kulturelle miljøer blitt mer vanlig, enn det har vært siden 1970-tallet, av forskjellige grunner (Kitterød & Rønsen, 2011). I noen miljøer i Norge er det kvinner med god utdanning og som er yrkesaktive, som velger å være hjemme for å ta vare på barna, huset og seg selv, da mannens inntekt gir rom for denne familiedynamikken (Kitterød & Rønsen, 2011). Hvordan ville denne husmorens møte med barnehagen blitt påvirket i samtalen om hvordan familielivet er hjemme hos dem, sett i lys av likeverd? At hun som kvinne var hjemme for å ta vare på mann, barn og deres felles hus. Hadde barnehagen fått en forventning at mors liv ble sett på som likeverdig? Eller ville barnehagen fått en forventning om at hun som mor var sett ned på av mannen og implisitt tvunget til å være hjemme? Ville barnehagens forventninger om morens frihet blitt endret om mor brukte niqab?

Forskning viser til at det er foreldrene med lignende kulturell bakgrunn som den ansatte har som blir mest hørt på og får ett godt foreldresamarbeid med barnehagen (Wolf, 2019). Forskningen til Stefansen og Skogen viser til at det også oppstår kulturelle ulikheter basert på de økonomiske bakgrunnene til foreldrene (2010). Dette er bare noen forskjellige kulturer som finnes i en norsk barnehage. Så med alle forskjellige kulturene som finnes innad i en barnehage, oppleves det som utfordrende å skulle møte alle med likeverd, for hvem sitt likeverd er det? Eller er begrepet likeverd ett globalt uttrykk med ett statisk innhold som betyr det samme innad

i de kulturelle miljøene til husmoren uten niqab, husmoren med niqab og en hinduistisk-buddhistisk tradisjonell husmor?

La oss føre dette inn i Butler sin kjønnssteori. Butler viser til at når de performative kjønnsforventningene som er dominerende i miljøet som du som person omgås i, vil man gjennom kjønnsforventningene utvikles som ett subjekt (Butler, 2020). Om vi går til Butler og hennes teori om at kjønn er noe som man gjøres utfra samfunnets regler, språk og kjønnsforventninger som er dominerende der man befinner seg vil påvirke utvikling om hvilket subjekt som du blir (Butler, 1993; Butler, 2020). Kan man da i en barnehagekontekst si at mødre blir møtt av et samfunn som fremmer likeverd, uansett kjønn og kultur? Eller setter de dominerende forventningene opp en «regel» om hvordan du som et subjekt skal være kjønn? Du blir subjekt utfra andres forhåndsbestemte forventninger til hvem du er som menneske og hvordan du skal være kjønnnet ditt (Butler, 2020). Mennesker blir et subjekt utfra makt, dominerende sannheter, normer og forventninger som eksisterer i samfunnet som subjektet befinner seg i (Butler, 1993; Butler, 2020). Om dette blir sett sammen med Spivak sin tanke om at vestlige kvinner tror de må redde østens kvinner fra undertrykkelse og deres liv (sitert iMidttun,2008a; 2014), kan det forstås som at vestens syn på likeverd er ett paradoks. Grunnen til det er fordi det kan sees på som at vestens kvinner undertrykker østens kvinners levemåte, når de ikke lever som dem.

La oss se dette sammen med fortellingen om kvinnene på scooteren. Reaksjonen som oppstod var at de automatisk ble tolket som undertrykte på bakgrunn av at de hadde på seg niqab. Dette åpner opp om at siden kvinnene ikke møtte vestens sannheter om hvordan man skal være kvinne i verden, var det jeg som undertrykket dem. Ikke mennene som undertrykket kvinnene, det var meg. Forventning om at siden de bar niqab, var de to undertrykkete kvinner, og de ble ikke sett på som likeverdige. Om vi ser tilbake til undringen om likeverd er ett statisk begrep eller ikke, sammen med forventningene om kvinnene på scooteren, åpner dette opp for å problematiske begrepet likeverd i en kulturell barnehagekontekst og det kan settes spørsmålstegn ved om det i det hele tatt er mulig å møte mødre på en likeverdige måte. For som Butler henviser til, blir du ett menneske utfra det kulturelle samfunnet som du befinner deg i (Butler, 1993; Butler, 2020).

4.9 Jorden rundt i med paradose likeverdets undring

Vestens ideologi består av at kvinner og menn er likeverdige mennesker og har like rettigheter (Spivak henvist i Midttun, 2008a; Spivak, 2014). Kvinnekampens pågangsmot i den vestlige delen av verden er noe som står sterkt og har stått i fronten av at kvinner skal ha rettigheter til å kunne studere og få høyere utdanning på lik linje med mennene. Kvinnekampen har kjempet for at kvinnene skal ha like karrieremuligheter og lønn som mennene. Den vestlige kampen som har jobbet for at alle kan bestemme over sin egen kropp og fått på plass en abortlov. Abortloven er fremdeles skjør og under angrep en del steder i USA og også Europa, men kvinnekampen gir seg ikke og fortsetter å kjempe for kvinners rettigheter.

Det å møte mennesker med likeverd er i Norge en viktig verdi innen menneskeverd. Dette kommer frem i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Der vises det til at likeverd skal være en naturlig del av hvordan man møter hverandre i barnehagen (2017). Innad i kvinnekampen som har kjempet for likeverd mellom kjønnene, finnes det mange kamper utfra forskjellige tanker om hva som er den riktige måten å være kvinne på. Allikevel har alle en felles kjerne, og det er at man skal bekjempe kjønnsundertrykkelse og likeverd mellom kjønnene (Holst, 2017).

La oss nå ta kvinnekampens ideologi og se den sammen med undringen som åpnet opp om likeverd kan være et kulturelt begrep. Spivak skriver at den vestlige tolkningen av forventningen mellom kjønnene springer ut fra vestens stemmer og familiedynamikk (2014). Om vi ser dette sammen med fortellingen om kvinnene på scooteren. Reaksjonen som oppstod var at de automatisk ble tolket som undertrykte på bakgrunn av at de hadde på seg niqab. Dette åpner opp om at siden ikke kvinnene møtte vestens sannheter om hvordan man skal være kvinne i verden, var det ikke mennene som undertrykket kvinnene, det var meg.

«Når muslimske kvinner bærer hijab, blir de som noen sett på som undertrykte, mens de selv ofte ikke kjenner seg igjen i denne beskrivelsen» (Johannesen & Sandvik, 2008, s. 41).

Hva da med kvinnene som går med niqab eller lever i et annet kulturelt miljø som ikke faller innenfor den vestlige forventningen av innholdet i begrepet likeverd? Når hverdagspråket og lovverk snakker så høyt om viktigheten med likeverd, vil dette påvirke om hvordan man tenker om «de andre»? De som etter vestens oppfatning ikke møter forventningene til likeverd. Språket som blir brukt rundt oss har mye makt over hvordan verden blir forstått (Spivak sitert i Wolden, 2017). Den vestlige kvinnekampen i Norge har utfordringer, og tolkningene av de vestlige grunnverdiene som å bekjempe undertrykkelse, kan bryte med grunnverdiene som andre mennesker som ikke lever i den vestlige verden har (Holst, 2017). Dette kan resultere i at de vestlige kvinnene opplever at kvinnene fra østen må reddes da de blir oppfattet som undertrykte (Spivak henvist i Midttun, 2008a; Spivak, 2014). Østens kvinner kan ha en annen familiedynamikk, som datamaterialet om den kulturelle tradisjonelle hinduistisk-buddhistiske fortellingen viser til.

Vestens kvinner er med på å undertrykke kvinner som ikke lever inn i vestens forventninger innen familielivets dynamikk og ikke har de samme forventninger om hva som er den riktige måten å gjøre kjønn på (Spivak, 2014). Dette kan forstås som om at begrepet likeverd er ett paradoks, og ett maktbegrep som skaper en vestlig forventning om hvordan kvinner skal gjøre livet sitt. Det at vesten ser på likeverd som viktig, kan sees på som om at det har gått på bekostning av andres kulturelle familiedynamikk. Spivak spør om de subalterne kan tale (2014), og jeg undrer meg over om søkelyset på likeverd har gjort vesten lite lydhøre. På bakgrunn av dette kapitlets tanker og teorier, kan det tolkes som om likeverd i praksis ikke er ett kulturelt begrep, men ett begrep som vesten har betydningsmakt over, noe som gjør begrepet til ett paradoks. Ett paradoks fordi det viser til at for å oppnå vestlig likeverd, blir kvinner som ikke møter vestens likeverdige tanker, sett på som kvinner som må reddes. De har enda ikke oppnådd den riktige måten å være kvinne på og blir ikke sett på som likestilt med den vestlige kvinnen. Når en fra vesten kommer inn i en annen kultur med sine tanker om at kvinnene er undertrykkete utfra vestlige tolkning av hva likeverd er, så kan vi si at det er vesten som undertrykker kvinnene. Det kan tolkes som om at da brytes kjernen innen likeverd om å ikke undertrykke kvinner. Dette ser jeg på som et paradoks i den vestlige verden. Kvinner blir undertrykt så andre kvinner ikke skal bli undertrykt.

Jeg undrer meg over hvorfor ikke dette paradokset blir diskutert mer når vi snakker om likeverd og undertrykkelse i Norge innen en kjønn kontekst. I Norge er det bosatt mennesker og familier fra alle land og det har vært mye snakk om likeverd mellom kjønnene. Dette er et tema som er viktig å snakke om, da Norge har utviklet seg til å bli ett flerkulturelt samfunn som må

samarbeide og respektere hverandre for å ikke lage uroligheter og krancling mellom alle de forskjellige kulturene. Det at det paradokset innen begrepet likeverd ikke har kommet tydelig fram i mediene når vi kjemper om likeverd i Norge, kan tolkes som det norske samfunnet ikke hører alle stemmene som eksisterer i det norske samfunnet, og det er de som passer inn i samfunnet og som roper høyest som blir «godkjente». Sannheten som den vestlige tolkningen av undertrykkelse er så sterk, at de ikke hører stemmene til andre kvinner (Spivak henvist i Midttun, 2008a; Spivak, 2014). Dette kan sees videre inn i ett norsk samfunn og at kvinner som ikke følger forventningene innen likeverd ikke har en stemme som blir lyttet til. Får da kvinner fra andre deler av verden og/eller kulturer lov til å slippe frem med å utrykke sine forventninger inne begrepet likeverd, eller vil ikke det norske samfunnet lytte? Om vi ikke er åpen over forventninger som er i samfunnet vårt, så vil disse forventningene utestenge mange (Johannesen & Sandvik, 2008).

For mange i Norge finnes det ikke noe mellomrom i ordene niqab og undertrykkelse. Dette er en mening som legges på nordmenn etter alle diskusjoner som har vært i de offentlige mediene de siste årene. Diskusjonene består hovedsakelig at har du på deg niqab er du undertrykket, men har du ikke på niqab, da er du fri fra all undertrykkelse. Måten du skal være som kvinne er da satt og ikke mulighet til å være noe performativt. Butler hevder at vestens kamper om likeverd har bidratt til å øke forskjellen mellom kjønnene (Jegersted, 2011). Etter funnene som kom opp tidligere i analysedelen om at den vestlige delen av verden sitter med en stor makt over hva som er «riktig» kunnskap, kan dette sees som at det også resulterer i å skape en avstand mellom vestlige og ikke vestlige kvinner. Det kan forstås som om at Norge står stille og utviklingen har stoppet opp fordi kunnskapene som landene besitter er ikke blir betvilt.

Nå har funnene åpnet opp for at likeverd kan være ett kulturelt betinget begrep, men det er problematisk å se på da vestens forståelse av hva undertrykkelse er, hindrer dem til å høre kritiske stemmer og åpne opp for at likeverd kan ha forskjellig betydninger innen forskjellige kulturer (Spivak henvist i Midttun, 2008a; Spivak, 2014). Jeg forstår dette som om at når likeverd blir sett på som ett statisk begrep, hindrer dette oss til å utvide kunnskapen og forståelsen til hverandre, som igjen og som resulterer i å problematisere alle de kulturelle samfunnene i Norge til å respektere hverandres levestil, som igjen skape mer fordommer og nedsettende tanker.

Min reaksjon da kvinnene på scooteren kjørte forbi, kan forstås i lys av Butler som at jeg forstod det som at kvinnene ikke hadde ett performativt kjønn, så viser det seg at det ikke stemte. Det var jeg som ble hindret i å se dem, fordi søkelyset på kvinners likeverd bidro til at jeg ikke så på dem som likeverdige.

4.10 Barnas kulturelle (u)mulige kjønnete spill

Kan de dominerende kjønnsforventningene og søkelyset på likeverd problematisere barnas verden? Hvordan familiedynamikken til barnet er mellom foreldrene, er det som barnet er kjent med at er det normative hjemme. Barnet begynner da i en norsk barnehage, hvor dynamikken mellom kjønnene er annerledes enn det normative hjemmet og barnet opplever en annen kjønnsforventning enn det som er det normative i deres familieliv. Det kan være at det blir stilt andre krav til barnet enn det er vant til. Barnet kan kanskje få lov til å leke med ting som de ikke får til å leke med hjemme på grunn av at det er guttete eller jentete, og det at de ansatte i barnehagen har like plikter, uavhengig om det er Lise eller Ronny. Barnet kan være vant til at i hjemmet er det pappaer som jobber og går i dress, og mamma lager middag, vasker og er den myke omsorgspersonen til barna. Dette er ett stereotypisk eksempel mellom mann og kvinne, men det blir brukt for å tydeliggjøre poenget. Barnehagen skal fremstå som gode rollemodeller og la barna få utvikle seg i trygge omgivelser (Utdanningsdirektoratet, 2017). Barn tilbringer mange timer om dagen i en barnehage, og barna vil bli påvirket av de ansatte. Hva om påvirkningen går på bekostning av kjønnsforventningene barna har i hjemmet? Det er spesielt mange minoritetsspråklige barn som kan havne i konflikter mellom barnehagen og foreldrene, og om foreldrene merker at barna ikke følger deres kulturelle tradisjoner, kan dette oppleves som en stor bekymring (Sand, 2008).

Barnehagen er pliktig til å ikke sette barnet i en lojalitetskonflikt mellom barnehagen og hjem (Utdanningsdirektoratet, 2017), men er dette i det hele tatt mulig å unngå om barnehagen og hjemmet har to forskjellige forventninger innen hvordan man skal gjøre/være kjønnnet ditt? «Kjønnnet er ett spill for galleriet, der alle er forpliktet til å delta, om de skal forstås som

menneske» (Butler, 2020, s. 10). Det å manøvrere seg gjennom alle de dominerende forventningene innenfor kjønnet ditt, er noe man ifølge Butler gjør for å holde ro og orden og er med på å subjektivere deg til å bli ett subjekt (1993; Butler, 2020). Dette skaper tanker om vi i barnehagen ordentlig kan se barnet om det spiller en rolle utfra forventningene som barnet opplever at miljøet hen er i forventer? Hvordan de yngste barna utvikler seg til å bli ett subjekt, ett unikt menneske, er ett resultat av mange påvirkninger og dominanser rundt dem som menneske (Butler sitert i Taguchi, Boden, & Ohrlander, 2011).

Som ansatt i barnehagen er du avhengig av å reflektere over dine egne holdninger og har man et eurosentrisk perspektiv, kan dette medføre til en nedlatende holdning (Sand, 2008). Det å reflektere over egne holdninger i en travel barnehagehverdag kam by på utfordringer, samtidig må man først tvile på egne holdninger før man kan reflektere over den (egen tolkning fra Johannesen, 2013). Om vi tar disse tankene og teoriene i betraktning, åpner det opp for en undring om barnehagen pålegger egenskaper på de yngste barna, basert på våre egne perspektiver, noe som kan resultere i at barna opplever at de spiller ett spill i barnehagen for å føle seg forstått av andre i barnehagen? Dette igjen åpner opp en spennende tanke om hvor mye vi ansatte i barnehagen påvirker hvert enkelt barn, gjennom forventinger som skapes gjennom kulturer og kjønn. Reaksjonen som oppstod da jeg så kvinnene på scooteren kan utfra Butlers teorier forstås som om at de kom etter å ha gjort kvinnene om til to subjekter, utfra de forventningene jeg hadde til muslimske kvinner, sett i et eurosentrisk synspunkt.

4.11 Drøftingsanalysens performative konklusjon

Da reisen jorden rundt startet for å se nærmere på forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen, opplevdes det som en usikkerhet om hvor forskerspørsmålet ville ta meg med. Allikevel hadde jeg en klar formening om at forskningen skulle ha en klar konklusjon på forskerspørsmålet da oppgaven skulle rundes av, men det har jeg ikke. Det å ikke ha noen klar konklusjon, har jeg innsett at ikke er mulig å ha i denne oppgaven som handler om kulturelle møter, nettopp fordi de er kulturelle. Oppgaven har belyst at det kulturelle mangfoldet er stort, noe som bidrar med at teori og forventninger endrer seg i de forskjellige kulturelle kontekstene som de blir satt i. Det ble en erfaring om at jo mer kunnskap man tilegner seg, jo mer kunnskap har du å undre deg over.

Funnene som kom fram underveis i oppgaven var at Butler sin teori kunne endre betydning utfra hvor den ble plassert i en kulturell kontekst. Da vi tok Butler sin kjønnteori, sammen med begrepet likeverd, så vi at teorien kunne bli sett på med en litt annen betydning.

I én kulturell kontekst tolkes kjønnteorien som en frihet innen kjønnets likeverd, men i en annen kulturell kontekst kan den bli sett på som om en mindre frihet og tradisjonene må endres først. Drøftingsanalysen åpnet med dette opp for en videre nysgjerrighet om hva som kan ligge i begrepet likeverd. Det ble sett på muligheten om likeverd kan være kulturell betinget, sammen med Spivak. Det kunne forstås som om vesten sitter med en makt over begrepets betydning, og at likeverd dermed kan tolkes som ett vestlig begrep. Sammen med oppdagelsen om at den kulturelle konteksten teorien befinner seg i kan endre betydning, og undring over begrepet likeverd, åpnet det opp for noe jeg ikke likte. Det åpnet opp for at likeverd kan være ett paradoks, da kvinner som ikke følger den dominerende forventningen om hvordan man skal være kvinne, kan bli sett ned på. Dette kan ifølge Spivak bidra til det hun kaller for nedsettende tanker, fordi det er tanker som viser til at det er en kultur som blir sett på som mer riktig enn en annen.

De kulturelle møtene kan bli påvirket av en tankegang preget av etnosentrisme. Dette kan bidra med en holdning om at det er du som har rett, da man kan være blindet av de kulturelle forventningene. Begrepet likeverd kan bidra til en tolkning fra barnehagens side om at mødre i familien blir sett ned på, og at familielivet blir gjort «feil». Er man klar over sine egne kulturelle forventninger, så har det mye å si for de pedagogiske holdningene innad i en barnehage (Otterstad & Rhedding-Jones, 2011). Det kan bidra til nye oppdagelser og muligheten til å møte og se mødre på en mer åpen måte, noe som også kommer barna til gode. På bakgrunn av disse funnene og undringene som er gjort sammen med Spivak og Butler, oppleves det som sagt vanskelig å komme med en konkret konklusjon, da vi mennesker og begrepene som vi omgås med stadig er i endring. På en annen måte, så oppleves det som om temaet er for komplekst til å kunne svares med ett enkelt svar på forskerspørsmålet: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen? Da ville vi forenklet det komplekse i tematikken.

5 Reisens (u)avsluttende samtale

Det å nå skulle skrive en avsluttende tekst om funnene jeg har gjort, gir meg en følelse av at noe ender, det er noe som avsluttes. Planlegging av reisen som har bestått av å skrive og være ute på en reise over hele verden, er noe som har opptatt meg i så mange år. Reisen og denne masteroppgaven har blitt en del av meg på mange måter. De har vært med meg både på dagtid gjennom det å være i verden, lese, planlegge, filosofere og skrive. De har også vært med meg på nattestid, gjennom drømmer og tankefulle våkenetter. Masteroppgaven og reisen har ført meg til steder som jeg ikke var forberedt på å bli ført. De har tatt meg med på steder som ble utfordrende og tvang meg til å tenke forbi og videre med de tankene som jeg hadde når reisen ble startet. Selv om masteroppgaven går til en avslutning, innser at reisen er ikke avsluttet, den har så vidt begynt. Hvor den vil ta meg med videre nå, det vet jeg ikke. Det jeg vet er at jeg kommer til å fortsette å endre meg, jeg vil fortsette å få ny kunnskap som gjør at jeg ser kritisk på kunnskapen som jeg allerede har. Det teoretiske reisefølget Butler og Spivak, har lært meg at det er å utvikle seg i takt med ny kunnskap og væren i verden. Det er nettopp det som jeg nå har forstått kalles livet.

5.1 Reisens (u)oppdagelser

Det å reise jorden rundt, inn i nye kulturer og som ett resultat av det, bli tvunget til å stå i situasjoner som skaper en utilpass følelse, uten en mulighet for å rømme, det er krevende. Det er krevende fordi du blir tvunget til å være en del av situasjoner som du aldri har stått i før. Som å prøve å kjøpe kyllinger hvor fluer viftes bort eller føle på at du ikke hører like mye som du trodde. Oppleve at du har forventninger om kvinners frihet som ikke stemmer og hører om tradisjoner som oppleves som ukjente, og kanskje litt provoserende. Det å stå i ukjente situasjoner er krevende og det kan kjennes fysisk på kroppen. Du kjenner det fysisk på kroppen med at hjerteslagene høres i øret, du blir svett i hendene og ukomfortabel. Samtidig som du kjenner på en sommerfugl lignende følelse i kroppen av glede ut en utforskertrang. Alle ukjente kulturer, tradisjoner og følelsene som skjer når du blir «utsatt» for dem, er alle delaktige til å bidra til en endring hos deg. Noen ganger skjer endringene hos deg ubemerket, nye ting er plutselig ikke nytt mer, men går under det normale. Noe som resulterer i en slags usynlig

endring. Samtidig kan endringen skjer når det er noe som skjer som ikke slipper taket i tankene dine, men som du bevisst bruker tid på å fordøye og reflektere over.

Før reisen hadde Butler og Spivak allerede blitt valgt ut som mitt teoretiske reisefølge. Deres teori om kjønns performativitet og kritikken om den skjeve maktbalansen mellom vesten og østen (Butler, 2020; Spivak, 2009), opplevdes som en spennende innfallsvinkel å ha med på reisen. Det som overraskende hendte var at etter å ha møtt på andre kulturer og situasjoner, begynte jeg å lese deres teorier annerledes. Dette bidro til at teoriene åpnet opp for tanker som for meg var nye.

Det mest overraskende og største funnet er undringen om begrepet likeverd, satt i en kjønnbetødning. Dette er ett begrep som erfaringsmessig ikke har vært oppe til noe diskusjon om hva likeverd kan være, noen annet en det implisitte vestlige definisjonen. Det var derfor overraskende at etter å ha drøftingsanalysert begrepet med oppgavens datamateriale sammen med Spivak og Butler, at begrepet kan forstås som ett mer komplekst begrep enn først antatt. Mye kan tyde på at likeverd er ett kulturelt begrep, men at vesten har tatt det som ett maktbegrep. Det paradokset i dette funnet er at det kan forstås som at vesten ideologiske tanker om likeverd, kan gi nedsettende tanker mot kulturer og tradisjoner som ikke møter deres forventninger om hvordan forholdene mellom kjønnene skal være. Så dette kan tolkes som at likeverd går på akkord med seg selv. Det å åpne opp og se mer på likeverd, ga en forståelse om at fortellingene i oppgaven ville hatt vært annerledes om reisen startet med en nysgjerrighet om at begrepet likeverd kan ha vært bevegelig og kulturelt betinget enn først antatt.

Det er dette funnet som oppleves som noe som fremdeles er uoppgdaget. Det å avslutte en masteroppgave med følelsen om at noe som ble oppdaget, ga en følelse om det medførte at mye annet var uoppgdaget, er en underlig følelse. For hvordan ville denne oppgaven ha blitt annerledes om reisen hadde hatt med nysgjerrigheten om at likeverd kan være ett begrep i bevegelse og vært kulturelt betinget. La oss se tilbake på reisen. Reisen og det teoretiske reisefølget er akkurat det sammen. Møte med den lokale Balinesiske mannen skjedde på samme vilkår og han fortalte om det hinduistisk-buddhistiske tradisjonelle familielivet. Så reiser jeg til Thailand og ser kvinnen på scooteren. Jeg sitter med en stor undrende nysgjerrighet om hvordan reaksjonen min og tankene mine ville ha vært da. Hadde det vært noe reaksjon? Eller hadde oppgaven blitt handlene om noe helt annet, som ikke ble oppdaget på turen, fordi jeg var så opptatt av likeverd?

Samtidig er det viktig å understreke at selv om forskningen har foregått i forskjellige kulturer, må det tas med forbehold om at forskeren ser verden gjennom et etnosentrisk syn. Selv om

viljen er stor for å klare å se kulturer og verden gjennom ett nøytralt syn, har denne reisen gitt en forståelse om at det er mer problematisk enn først antatt. Selv om man er bevisst på å ikke se reisen gjennom en eurosentrisk tilnærming, er det ikke lett, kanskje ikke mulig. Selv om kulturene ble møtt med en intensjon med åpenhet, ble oppgaven startet som den typiske vestlige kvinnen som ser på østens kvinner som noen som må reddes fra undertrykkelse (Spivak sitert i Midttun, 2008a, 2009). Det vil hele tiden være begreper og holdninger som man ubevisst har, og dermed aldri tvilt på dem. Som privilegert er det ting som ikke kan sees, fordi andre dominerende forventninger og kunnskap for å kunne se noe mer (Spivak sitert i Midttun, 2008a). Det viser til viktigheten med å se denne oppgaven med ett kritisk blikk. For datamaterialet, teorien, det teoretiske reisefølget og opplevelsen har blitt tolket og lest utfra min verden som en vestlig kvinne, som er utlending i andres kulturer.

5.2 Tidligere funn

Funnene i oppgaven som er nevnt i kapittelet over, kan sees som spennende sammen med tidligere forskning som kommer fram i kapitelet «reisens aktualisering i barnehagefeltet». La oss se tilbake til Wolf sin forskning. Den viser til at det er de foreldrene som deler barnehagens kulturelle bakgrunn som er de som bli mest sett og hørt som foreldre (2019). Noen foreldre blir ikke hørt og velger da å ikke si noe (2019). Det kan sees i sammenheng med tesen til Spivak, om at man som privilegert mister noe, i form av ny kunnskap sitert i Midttun, 2008a, ss. 116-117)» Det kan da tolkes i at barnehageansatte er de privilegerte, da som oftest sitter med mer kunnskap om barns væren i verden enn foreldrene. Så utfra Spivak sin tese, vil det være vanskelig for de barnehageansatte å se utenfor sin egen kunnskap. Noe som kan medføre at foreldre ikke blir hørt.

Selv om forskningen til Wolf ikke handler direkte om forventninger til mødre i barnehagen, men viser til blant annet om hvem foreldre som blir mest hørt, kan dette allikevel sees i sammenheng. Hun viser til at alle foreldrene har behov for å bli sett og hørt i barnehagen, men det er som sagt ikke alle som opplever å bli det (2019). Sammenhengen som jeg trekker inn fra hennes forskning er hvordan barnehageansatte ser mødre ut fra de kulturelle forventningene. Funnet i denne oppgaven, kan forstås som at begrepet likeverd kan stenge for de kulturelle møtene, og på denne måte miste noe i møtene. Dette kan igjen sees opp mot Wolf forskningen som viser til at ikke alle mødre som opplever at de blir sett i barnehagen.

Forskningen til Stefan og Skog viser til de forskjellige kulturelle lagene av mennesker, som har forskjellige forventninger innen barnehagen . Noen vil at barna skal begynne tidlig i barnehagen, noen vil vente. Noen ser på pedagogikken som viktig, andre er mest opptatt om de ansatte har egne barn. Noen tar med seg barnehagens aktiviteter som en inspirasjon hjem ,andre mener at det tilhører barnehagen (2010). Dette viser til hvor mange forskjellige kulturer som finnes i en barnehage og viser til at barnehagens personale har mange kulturelle møter i løpet av dagen og innen disse møtene er det mange forventninger. Dette viser til viktigheten det er med å reflektere over forventningene som finnes inne i en barnehage. Hvem sitter med makten over begrepene? Spivak viser til at det er en skjev maktfordeling mellom vesten og østen. Dette maktbegrepet kan tas med inn i barnehagen, for hvilken makt sitter egentlig de ansatte med? Denne makten har mye å si om forventningene innen møter i barnehagen og for å kunne diskutere de, må de tviles på først (Johannesen, 2013)

5.3 Reisens videre (u)oppdagelser.

Det å dra inn i en annen kultur for å se om hva det kunne bidra til av kunnskap innen foreldresamarbeid i barnehagefeltet, har føltes viktig. Det å få den kulturelle kunnskapen proaktivt, er en dyrbar kunnskap som ikke kan fås ved å lese bøker og se kulturelle filmer. Spivak hadde rett i det (2014). Det har som sagt vært en krevende prosess som har åpnet opp for mange videre tanker innen kulturelle forventninger og hvordan mødre i barnehagen blir møtt. De videre tankene er om hvordan vi i vesten blir preget av postkunnskapen innen forskjellige kulturer. Er det mye av kunnskapen som vesten sitter med som er preget av stereotypiske forventninger om hvordan forskjellige kulturer er? Jeg må som sagt ærlig innrømme at reaksjonen som oppstod når kvinnene på scooteren kjørte forbi, kan være preget av stereotypiske forventninger.

Etter å ha lett etter tidligere forskning innen tematikken, har jeg fått en forståelse om at kulturelle forventninger innen foreldresamarbeidet ikke er mye forsket på. Forskningen innen foreldresamarbeid ser mer på hvorfor foreldresamarbeid er viktig og hvordan man i praksis kan få det til. Det å finne tidligere forskning om forventninger som ligger i de kulturelle møtene, har ikke vært så lett.

Det som ville vært spennende og ett viktig bidrag inn i barnehagefeltet, hadde vært å fortsette her hvor denne slipper taket. Denne gangen la være å reise verden rundt for å oppleve kulturer,

men gå inn i barnehagen og se på det som en kulturell reise. Om jeg en eller annen gang får mulighet til å ta en doktorgrad, vil jeg se på hvordan relasjonene mellom barnehagen og mødre er. Søkelyset ville ha vært hvordan mødrene i barnehagen blir møtt, og sett det opp mot deres kulturelle bakgrunn. Det ville også vært viktig å se på hvordan barnehagen blir kjent med de forskjellige kulturene som er i barnehagen og møter mødrenes tradisjoner og forventninger om barnehagens innhold.

Det som også ville ha vært spennende, hadde vært å reise til østen igjen, denne gangen en nysgjerrighet og videre undring i hva som kan ligge i begrepet likeverd. Det hadde vært spennende hva det kunne ha bidratt innen den kulturelle kunnskapen rettet mot kvinner. Kanskje det ville åpne opp for hva andre kulturer legger i begrepet likeverd? Tatt med forbehold om at det faktisk er kulturelt bevegelig? Hva ville skjedd om jeg tok med disse tankene inn i en barnehagekontekst?

Eventuelt videre forskning, ville jeg også her tatt i bruk Butlers sin versjon om kultur, som en beskrivelse av ulikheter mellom menneskers væren i verden, uavhengig av landegrenser og nasjonalitet (2020). Måten som denne fortsettelsen kan forskes på innad i en barnehage kan gjøres med forskjellige metoder. Ett intervju hvor mødre med en bredde innen kulturell bakgrunn kan gi en spennende innsikt. Samtidig vil ikke ett intervju kunne gi ett helhetlig bilde av mødres opplevelser, da intervjuet er konstruert av personen som holder intervjuet (Tanggaard & Brinkmann, 2015). En annen metode som kunne ha vært mulig hadde vært å observere alle møtene mellom barnehagen og mødre. Både observere kroppsspråk, kommunikasjonen og åpenhet til de forskjellige mødrene. Samtidig åpner denne type observasjon opp for at det man ser blir tolket ut fra din kulturelle bakgrunn. Uansett hvilken metode som blir brukt, er det viktigste at forskningen nå har flyttet seg fysisk inn i barnehagen. Grunnen til at dette er noe som jeg synes er viktig, er fordi jeg har et inntrykk på at dette er ett felt som det ikke er gjort så mye forskning i.

Det oppleves som viktig å ha med Spivak sine tanker inn i tolkningen av hva som sees. At den skjeve maktbalansen som finnes i verden, påvirker hva som sees på som riktig måte å være kvinne på (Spivak sitert i Midttun, 2008a, 2009). Som hovedfunnet i denne masteroppgaven blir det åpnet opp for at vesten har ett maktgrep rundt definisjonen av likeverd. Dette åpner opp om at det kan være flere maktbegreper som ikke er tvilt på enda. Dette ville vært en viktig mulighet om videre forskning hadde kunnet åpne opp for ett eller flere begreper.

5.4 Reisens faglige betydning

Da denne reisen startet, opplevdes begrepet likeverd som ett statisk og globalt begrep som alle mennesker skulle leve opp til. I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2017), kan begrepet forstås som ett urokkelig begrep. Det er fordi begrepet blir satt opp sammen med begreper som likestilling, ikke diskriminering og felles verdigrunnlag. Når begrepet blir presentert i medier, blir likeverd snakket som på samme måte. Det gir ut signaler at likeverd i en kjønnskontekst bare kan bli fullbyrdet om menn og kvinner er sett på som likeverdige.

Forskningen og funnene som denne oppgaven bringer med seg, åpner opp for at begrepet likeverd ikke er så statisk og globalt som det vestlige samfunnet gir uttrykk for. Oppgaven åpner opp for at tolkningen av likeverd blir sett i vestens kontekst og dens verdier. Dette medfører til at det kommer frem at det er vestens tolkning av hva som ligger i likeverd som er den riktige tolkningen. Dette kan ifølge Spivak medføre at vestlige kvinner utvikler nedsettende tanker om andre kvinner som ikke følger de vestlige kvinnenes tolkning av hva som ligger i begrepet likeverd (Midttun, 2008a; Spivak, 2014). Denne masteroppgaven kan bidra til å åpne opp definisjonen av hva som ligger i begrepet likeverd og hvordan begrepet er med på å påvirke barnehagens møter med mødre. Dette vil forhåpentligvis bidra til viktige refleksjoner om hvordan man i barnehagen kan møte mødre som kommer med en annen kulturell bakgrunn enn deg selv, på en god måte. Med en god måte, henviser jeg til en åpenhet, nysgjerrighet og interesse om dere liv. Det å bli bevisst på forventninger man har i møte med den andre, er med på å åpne en større forståelse av både deg selv og den andre. Det å se nærmere på forventningene som sitter i ett møte, sett ut fra likeverd, kan bidra å møte foreldre på en *ikke diskriminerende måte* (Utdanningsdirektoratet, 2017). Det å møte alle mødre på en trygg måte og med likeverd, bidrar det til at mødre blir trygge, som igjen bidrar til barnas trygghet i barnehagen.

Likeverd er ett begrep som ofte blir brukt i utdanningssammenheng, som sett i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2017). Dette viser til hvor viktig det er å også få i gang tydeligere refleksjonen i hvilken makt og forventninger som ligger i begrepene som vi i Norge setter som viktige begreper. Ikke bare i barnehagenivået, men også i ett politisk nivå. Spivak viser til at når det utvikles en oppfattelse over at det er en gruppe som har rett til å sitte med mer makt enn en annen gruppe, da er det ett politisk problem (2014, s.156). Denne makten er ikke noe som gjenspeiler Norge, da vi er ett demokratisk land, hvor alle mennesker har rett til å bli hørt. Det at Spivak åpner opp for at vestens forventninger om hvordan kvinner skal være

i verden kan skape nedsettende tanker fra vestens side (Midttun, 2008a; Spivak, 2014), er noe som er en skummel påstand. Etter å ha drøftingsanalysert fortellingene som er skrevet fram i denne oppgaven, så kan det forstås som om at det ligger noe i påstanden til Spivak, om at vesten kan utvikle tanker om at det er det vestlige levesettet som er det riktige, selv om det oppleves ubehagelig.

5.5 Kulturelt likeverdige møter i barnehagen

Det å skrive å se på funnet om begrepet likeverd kan være i en kulturell bevegelse i en norsk barnehagekontekst, viser til at barnehager mest sannsynlig har bidratt til det paradokset. Om barnehagens støtte og veiledning innen det kulturelle foreldresamarbeidet med mødre, kan ha bidratt til å undertrykke deres familieliv? Det kan sees på som stadig skjer i barnehagen og ofte går under beskrivelsen om å veilede foreldre, på bakgrunn av blant annet dette avsnittet i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver:

«Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå, gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget. På individnivå skal barnehagen legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får medvirke til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet. Både foreldrene og personalet må forholde seg til at barnehagen har et samfunnsmandat og verdigrunnlag som det er barnehagens oppgave å forvalte» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 29).

Dette avsnittet viser til at barnehagen skal legge til rett til ett godt foreldresamarbeid, så lenge samarbeidet holder seg innenfor barnehagens samfunnsmandat og deres verdigrunnlag.

Deler av verdigrunnlaget er sitert tidligere i analysedelen, men jeg velger å skrive den frem en gang til. Avsnittet av verdigrunnlaget er:

«Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10).

Om vi nå tar med loven om at foreldresamarbeidet må skje innenfor barnehagens verdigrunnlag sammen med funnene om likeverd som masteroppgaven har åpnet opp for. Hva skjer da med det kulturelle møte? På bakgrunn av datamaterialet, teoriene til Spivak og Butler, ble begrepet likeverd sett på som et begrep som vesten hadde en definisjonsmakt over. Denne definisjonsmakten skaper en undring om hvordan barnehagen skal kunne ha et godt foreldresamarbeid. Det kan forstås som at foreldresamarbeid bare er mulig om foreldrenes verdier stemmer med vestens betydning av likeverd. Dette kan sees i sammenheng med at vi tidligere i teksten åpnet opp begrepet som ett paradoks. For at vestens ideologi innen likeverd skal kunne oppnås, må noen andres ideologi vike. Foreldresamarbeidet er ett samarbeid, så lenge foreldrene er innenfor vestens tanker innen kjønn og kultur. For hvordan går det med samarbeidet om foreldrene ser på likeverd og har forskjellige kulturer i barnehagen? Er det da disse foreldrene som blir stille, de foreldrene som Wolf henviser til (Wolf, 2019)?

I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, blir begrepet likeverd brukt fire steder i teksten, som noe barna har rett på og barnehagens skal fremme (Utdanningsdirektoratet, 2017). Alle stedene som det blir nevnt, står begrepet likeverd sammen med setninger som likestilling, ikke diskriminering og felles verdigrunnlag. Dette oppleves som å medvirke til å gi ut ett signal om at det er en felles forståelse om hva som ligger i begrepet likeverd. Ingen vil bidra til å diskriminere og undertrykke hverken barn eller foreldre i barnehagen. Hvordan påvirker disse begrepene som er satt sammen med begrepet likeverd, muligheten til å tvile på begrepet? Er det i det hele tatt mulig å tvile på likeverd, ett begrep som er en rett barna i barnehagen har? Nå har vi sett på rammeplanens bruk av begrepet likeverd, sammen med drøftingsanalysen om de dominerende forventningene som ligger i begrepet. Det som kom fram da, var so sagt at likeverd kan være ett globalt begrep, men at den vestlige verden har ett maktgrep innen

betydningen. Ut ifra rammeplanens for barnehagens innhold og oppgaver, viser det til at likeverd er en rettighet (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Det som skaper en nysgjerrighet er om hvilke kulturelle verdier og muligheter er det vi mister når ikke begrepet likeverd blir diskutert mer, men satt i en statisk vestlig tolkning. Hva er det norske barnehager mister av foreldresamarbeidet når likeverd til sett på som konstruert av vestens verdier? Møter vi da barna med likeverd, på tross av religioner og kjønn (Utdanningsdirektoratet, 2017), eller møter vi de med ett etnosentrisk perspektiv? Dette åpner opp for at rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, også kan sees på som ett paradoks i de kulturelle møtene.

Barnehagens skal samarbeide med mødrene, så lenge de går under de norske barnehagens verdier. Ser vi på samarbeidet i lys av Spivak, så åpner det opp for at verdiene går ut fra vestens syn på at de sitter med den riktige sannheten, som igjen skaper nedsettende tanker (2009, 2014). Det føles viktig å poengtere her at jeg spørrende henviser til norske barnehager som noen med nedsettende tanker, fordi det sees på som en viktighet å dekonstruere begrepet likeverd. Det er viktig fordi likeverd er en etablert verdi i både Norge og norske barnehager. Når det i denne teksten åpner opp for at nedsettende tanker kan forekomme i møte med andre kulturer, oppleves det som viktig å få åpnet opp begrepet og sett på det i en flerkulturell sammenheng. Spivak sier at den vestlige delen av verden sitter med en evidensbasert forventningen over verdens kunnskap som ikke har en tradisjon med å bli tvilt på, nettopp fordi det er en tro om at den evidentbasert. Hvordan skal møte det flerkulturelle samfunnet som befinner seg innad i en barnehage på en inkluderende og ikke ekskluderende måte gå til i praksis om ikke forventningene innen begrepene blir tvilt på?

5.6 Avsluttende tanker

Hvordan reaksjonen om kvinnene på scooteren ville ha vært den dag i dag, det er umulig å si, da endringer og synspunkter tar erfaringsmessig lang tid å virkelig utvikle. Det som kan sies med sikkerhet er at reisen har vært en endringsreise. Spivak sine teorier blir endret utfra hennes utvikling gjennom årene. Det viser hun til under spørsmålet om hoved tesen sin «Unlearning One's Privilege as One's Loss», fremdeles er aktuelt mange år etter at hun først skrev den (Spivak sitert i Midttun, 2008a, ss. 116-117)». På spørsmål svarer Spivak:

«Nei, og jeg står ikke lenger inne for det. Jeg har det siste året forandret mye av mitt teoretiske ståsted, og gjennom en lang periode på ca. 20 år har jeg mer og mer arbeidet meg bort fra denne tesen fordi den bygger opp under vestlig narsissisme, heller enn det den var ment å bygge opp, nemlig medmenneskelighet» (Spivak sitert i Midttun, 2008a, ss. 119).

Her viser hun til at man i løpet av livet endrer teoretiske ståsteder, og kan forstås med at det er en del av kunnskapens utvikling. Det har det også vært for meg i denne prosessen. Bevisstheten rundt kulturelle møter i barnehagen har utviklet seg sammen med begrepet likeverd. Dette mener jeg er viktig å ta med videre inn i barnehagen, for å øke bevisstheten rundt begreper og hva som ligger i dem. I begynnelsen av oppgaven var ikke likeverd ett begrep som opplevdes som komplekst, men i takt med reisens utvikling, utviklet begrepet seg. Begrepets innhold startet som statisk. Etter å ha opplevd å prøve å kjøpe mat på marked, lært om tradisjonene til hinduistisk-buddhismen, hatt en uventet reaksjon om kvinner på scooter og opplevd å være i ukjent kultur, utvidet tankene om begrepet likeverd. Sammen med Spivak og Butler, åpnet det en mulighet til å se nærmere på begrepet og drøfte om det er ett statisk begrep, eller kulturelt begrep. Dette igjen åpnet opp en forståelse for at begrepet er mye mer komplekst enn først antatt. Det er ett begrep vesten har tatt makten over.

Det å utfordre sine egne sannheter og ideologi er en krevende prosessens. Det teoretiske reisefølget mitt gjorde det på ingen som helst måte lettere, da teoriene deres erfaringsmessig bruker lang tid å forstå. Når forskningen gjøres sammen med Butler og Spivak, sitter jeg igjen med ett inntrykk om at man egentlig aldri kan bli ferdig. Det er fordi, de begge viser til at forskningen deres stadig er i en bevegelse og endres sammen med ny kunnskap (Butler og Spivak, sitert i Midttun, 2014)

Det å utfordre og utvide sine egne sannheter innad i en kultur som er annerledes enn din egen, gjør at du ikke kan rømme når det blir smertefullt, du må stå i det. Det er smertefullt fordi prosessen som man står i, innebærer at du må tvile på sannhetene som du besitter, du må tvile på kunnskapen din. Det er denne tvilen som er drivkraften til å åpne opp for flere sannheter og deres hittil skjulte mellomrom (Johannesen, 2013). På grunn av at du ikke kan rømme fra prosessen og blir tvunget til å være en del av andres sannheter og kunnskap, gir det deg en

mulighet til å være en del av andre måter å gjøre verden på, du møter en annen kunnskap enn den du primært støtter deg. For at du skal kunne endre og forstå kvinner utenfor din primære kultur, må man møte kvinnene i deres miljø og i deres sannheter (Spivak henvist i Midttun, 2008a).

Det å stå i en annen kultur og få en utvidelse av egne kunnskap, er som sagt en krevende prosess. Samtidig er dette en prosess som oppleves som vanskelig å skulle fått til i Norge, fordi det har mye å si hvilket miljø og kultur som forskningen gjøres i (Rhedding-Jones, 2005). Det å reise jorden rundt for å søke nye kulturer og møte kvinner der og på den måten ordentlig møte dem, er den eneste måten å ordentlig kvinnene (Spivak henvist i Midttun, 2008a). Det å reise jorden rundt for å stå i mange forskjellige kulturer, er en kostbar affære og mange har ikke mulighet eller har noe interesse av å gjøre. Samtidig er det å klare å se andres kulturer uten etnosentrisme noe som erfaringsmessig er vanskelig, og noe som må øves på. Det er, sett ut fra denne masteroppgaven, viktig å øve seg på å se kulturer med ett åpent, ikke dømmende syn. Etter å ha sett på datamaterialet sammen med Spivak og Butler, har kunnskapen utviklet seg, og jeg støtter meg til at Spivak endret tesen sin til handlet om at du må ikke avlære noe for å se mer, men du må lære mer (Midttun, 2008a, s. 119).

Det som er spennende når man jobber i barnehage, er det at det finnes så mange forskjellige kulturer i barnehagen. Jeg undrer meg over om flere foreldre hadde følt seg sett og følt en tilhørighet enn det forskningen til Wolf viste til (2019), om man åpnet opp barnehagen som en kulturell plattform. En plattform hvor alle kulturer ble vist fram og man kunne lære av hverandre. Da henviser jeg ikke til en temakveld, men at kulturen til barna i barnehagen blir en naturlig del av barnehagehverdagen, og mødrenes opplevelse av møtene i barnehagen. På den måten ville man som ansatt i barnehagen blitt tvunget til å stå i kulturer som kan oppleves som ubehagelige og gå på tvers av dine egne kulturer. Dette kan bidra til at du tvinges til å tvile på dine kulturelle forventninger og se at verden kan møtes på mange måter. Kanskje man oppdager at skillet mellom hva barnehagen mener er den rette eller gale måten mødre skal møte verden på blir gradvist visket ut? Kanskje de endres?

Så, nå helt avslutningsvis, har jeg nå ett mer konkret svar på forskerspørsmålet om: Hvordan kan kulturelle forventninger påvirke møter med mødre i barnehagen? Opplevelsen som jeg sitter igjen med er at nei, jeg har ikke det. Det denne masteroppgaven har vist meg, er at mange er preget av kulturelle forventninger. De kulturelle forventningene i denne oppgaven ser mye på det kjønnete kulturelle forventningene, noe som oppleves som for komplekst å svare på i en masteroppgave, om ikke inn i ett forskerspørsmål.

Det som masteroppgaven har kommet fram med, som oppleves som noe sikkert, er at de kulturelle forventningene påvirker møte med mødre i barnehagen.

Referanser

- Borgland, T. W. (2020). *Blir du Blir du hørt som et problem, så blir du egentlig ikke hørt. En postkolonial tilnærming til vilkår for de yngste barnas stemmer.* (Mastergrad avhandling, høgsolen i Østfold). Hentet fra <https://hiof.brage.unit.no/hiof-xmlui/handle/11250/2503858/discover>
- Butler, J. (1993). *Bodies that matter On the discursive limits of "sex"*. London: Routledge.
- Butler, J. (2006). *Gender Trouble - Feminism and the Subversion of Identity.* London: Routledge.
- Butler, J. (2020). *Kjønn, performativitet og sårbarhet* (10. utg.). Oslo: Kappelen Damn AS. Produsert av NLB 2020. Oversatt av Lars Holm-Hansen. Originaltittel «Bodily inscriptions, Performative subversions» (1990).
- Baarts, C. (2015). Autoetnografi. I *Kvalitative metoder en grundbokg. 2.Utgave* (ss. 169-179). Hanz Reitzels Forlag.
- Den norske akademiske ordbok. (i.d). Hentet februar 2023 fra naob.no: <https://naob.no/ordbok/tvil>
- Denzin, N. K. (2015). The Collapse of writing? I A. M. Otterstad, & A. B. (red), *Metodefestival og øyeblikkrealisme- eksperimenterende kvalitative forskningspassjer* (ss. 13-15). Bergen: Fagbokforlaget.
- Ericsson, M., & Ikdahl, R. (2022). *likestilling i Store norske leksikon.* Hentet oktober 12, 2023 fra snl.no: <https://snl.no/likestilling>

- Graarud, H. (2022, September 15.). *Om autoetnografi og mentalisering, begeistring og kalddusjer – en (uhøytidelig) reise inn i forskningens verden.* Hentet fra Idunn: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/uniped.45.3.5#sec-2>. Hentet 16.08.23
- Holst, C. (2017). *Hva er feminisme.* Oslo: Universitetsforlaget (2.utgave).
- Jegersted, K. (2011). Hva er kjønn? Ulike tilnæringsmåter. I E. Mortensen, C. Egeland, R. Gressgård, C. Holst, K. Jegerstedt, S. Rosland, & K. Sampson, *Kjønnsteori* (ss. 15-21). Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS. 1 utgave 2.opplag.
- Johannesen, N. (2013). Tvil som drivkraft. *Nordisk barnehageforskning*, s. <https://doi.org/10.7577/nbf.592>. Hentet januar 2023
- Johannesen, N., & Sandvik, N. (2008). *Små barn og medvirkning- noen perspektiver.* Oslo: Cappelen Damm AS.
- Kitterød, R. H., & Rønsen, M. (2011). Husmor i likestillingsland- hvem er hjemmearbeidene i dag? *Samfunnsspeilet/Statistisk sentralbyrå*.(1), 8-21.
- Midttun, B. H. (2008a). Den andre kvinnens ansikt- et møte med Gayatri C. Spivak. I *Kvinnereisen* (ss. 111-131). Oslo: Humanist forlag, s 111-131.
- Midttun, B. H. (2008b). Å gjøre en kvinne- et møte med Judith Butler. I *Kvinnereisen.* Oslo: Humanist forlag s. 93-109.
- NESH. (2021). Hentet 2022 fra Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Nordbø, B., & Parr, H. K. (2021, oktober 12). *Allkunne: likeverd i Store norske leksikon på snl.no.* Hentet 2023 fra <https://snl.no/likeverd>

- Otterstad, A. M. (2015). Tvil, ubehag og gjenstridige forskningsmaterialer. Å gjøre seg fremmed for sitt eget språk. I A. M. Otterstad, & A. B. Reinertsen, *Metodefestival og øyeblikkstrealisme- Eksperimenterende kvalitative forskningspassasjerer* (ss. 26-42). Bergen: Fagbokforlaget.
- Otterstad, A. M., & Rhedding-Jones, J. (2011). *Barnehagepedagogiske diskurser*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Reinertsen, A. B. (2015). Uten store ord- autoetnografisk etnometologisk 3D-skriving. I A. M. Otterstad, & A. B. Reinertsen, *Metodefestival og øyeblikkrealisme- eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (ss. 269-291). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rhedding-Jones, J. (2005). *What is Research? Methodological Practices and New Approaches*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sand, S. (2008). *Ulikeheter og felleskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske bokforlag.
- Skorgen, T., Ikdahl, I., & Berg-Nordlie, M. (2023). *Rasisme i store norske leksikon*. Hentet September 13., 2023 fra snl.no: <https://snl.no/rasisme>
- Spernes, K., & Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.
- Spivak, G. (2009). Kan de underordnede tale? *Agora Journal for metafysisk spekulasjon*, Vol.27, Utg.1. Oversatt av Maria Essholt Selvik, ss. 40-103. doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2009-01-04>
- Spivak, G. (2014). *Subalternisering och den globale utopin*. (P. Lorenzoni, M. Lundahl, & M. Åsard, Overs.) Hägersten: tankekraft forlag.
- Spivak, G. C. (2009999). Indisk filosofi. *Agora. Journal for metafysisk spekulasjon*. Oversatt av Maria Essholt Selvik(nr.1), ss. 40-103.

- Stefansen, K., & Skogen, K. (2010). Selective Identification, Quiet Distancing: Understanding the Working-Class Response to the Nordic Daycare Model. *Sociological Review*. Hentet 2023 fra The Sociological Review.
- Svartdal, F. (2019). *forventning - psykologi i Store norske leksikon*. Hentet oktober 19, 2023 fra snl.no: https://snl.no/forventning_-_psykologi
- Taguchi, H. L., Boden, L., & Ohrlander, K. (2011). *En rosa pedagogik. Jämställdhetspedagogiska Utmaningar*. Stockholm: Liber.
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2015). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann, & e. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder. En grundbok* (2. utg., ss. 29-53). København: Hans Reitzels Forlag.
- Tørdal, R. M. (2021, Februar 16). *Fortellingen*. Hentet fra Norsk digital læringsarena: <https://ndla.no/nb/subject:1:058bdbdb-aa5a-4a29-88fb-45e664999417/topic:1:d4a12e90-df5c-469a-b10b-723c074e927e/topic:1:7dd663de-e05d-4bdd-8f6c-0b01c15d1c02/resource:1:104357>
- University of California, Berkeley. (i.d). Hentet 2023 fra <https://vcresearch.berkeley.edu/faculty/judith-butler#:~:text=Professor%20in%20the,-Graduate%20School,-Dept%20of%20Comparative>
- University, C. (u.å.). *Columbia University Department of English and Comaparative Literature*. Hentet 2023 fra <https://english.columbia.edu/content/gayatri-c-spivak>
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra udir.no: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/verdigrunnlag/likestilling-og-likeverd/>

Wolden, H. K. (2017, August 10). *Gayatri Spivak*. Hentet fra Salongen nettidsskrift for filosofi og idehistorie: <https://www.salongen.no/gayatri-spivak/> (hentet 08.02.2023)

Wolf, K. D. (2019). Samarbeid i barnehagen – «Like barn leker best»? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 103, 2.utgave, ss. 172-183. doi:<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2019-02-03-04>